

TRANSILVANIA

FÓIA ASOCIAȚIUNEI TRANSILVANE PENTRU LITERATURA ROMÂNĂ ȘI
CULTURA POPORULUI ROMÂNŪ.

Nrulŭ 9.

SIBIIŪ, 15 SEPTEMBRE 1892.

Anulŭ XXIII.

DISCURS

*prin care dlŭ G. Bariŭiu, președinte alŭ AsociaȚiunei
transilvane, a deschisŭ în 15/27 Augustŭ 1892 ședinȚele
adunărei generale.*

Prea onoraȚi Domni Membrii! Ilustră adunare!

Preste Țece Țile se împlinescŭ 31 de ani, decând Maiestatea Sa împăratulŭ și regele nostru, îndemnatŭ de dorinȚa și voinȚa sa de a deschide și supușilorŭ de naȚionalitate română din monarchia sa o cale multŭ mai *largă* și *mai sigură* cătră cultura cea adevărată, decâtŭ fusese cea veche fórte îngustă și nesigură, prin preafnalta rezoluȚiune din 6 Septembrie 1861 ex plenitudine potestatis suae imperialis et regiae s'a înduratŭ nu numai a încuviinȚa înfiinȚarea AsociaȚiunei transilvane pentru înaintarea literaturii române și a culturii poporului românŭ, ci a și aproba statutele aceleia, după care acéstă instituȚiune avea se desvólte activitatea sa pentru scopurile prefapte întru o serie lungă de ani cu zelŭ și perseveranȚă atâtŭ mai mare, cu câtŭ lipsele și trebuinȚele de cultură atâtŭ în sferile spirituale câtŭ și în cele materiale erau mai multŭ simȚite în tóte păturile și clasele societăȚii nóstre.

În acea epocă, în care augustulŭ nostru suveranŭ ascultase rugămintea celorŭ trei prelaȚi însoȚită de preste 170 de subscriȚiuni, însăși biserica recunoscută ca celŭ mai putinte scutŭ apărătorŭ și asilŭ alŭ culturii morale christiane, cum și alŭ sciinȚelorŭ, simȚise necesitatea imperiósă de a'î veni

în ajutorul unele reuniuni și societăți, deși cu caracterul cum s'ar dice laic, în totu casul însuși oșești-cum ca sucursale pre lângă biserică. Fără ca Asociațiunei să-i fiă trecutū vreodată prin minte de a esercita fiă și numai ca o umbră de influență în afacerile curatū bisericesci, ea totuși a fostū și mai este de mare ajutorū bisericeii.

Cumcă prelații și ceilalți fundatori ai Asociațiunei între alte atribute ale acestcia o consideraseră din capul locului și ca pe una sucursală pre câmpulū celū vastū alū culturēi în *limba bisericelorū nōstre*, ne putemū convinge și din împregiurarea, că între cele preste 170 de subscripțiuni 71 sūntū de ale persōnelorū preoțesci de ambele confesiuni: canonicii, vicari, protopopi, asesori consistoriali și alți servitori ai altarului, mai toți trecuți prin școle superiōre, cari sciau forū bine, care sūntū scopurile rugămintei lorū subșternute la prea-înaltulū tronū. Din momentulū, în care aflaseră, că li s'a acordatū cererea și li s'a împlinitū dorința, ei aū și simțitū tōtă greutatea problemei, a cărei deslegare avea se cađă nu numai pe umerii suplicanților, ci pe ai poporului românescū întregū din acēstă țēră.

Aceste premise despre începuturile Asociațiunei transilvane de cāndū se afla ea numai în embrione, s'ar aștepta pōte, că după peripețiile prin care a trecutū ea în acei 31 de ani, s'urmarimū și rezultatele activității sale până în zilele acestor. Acea dorință însuși cine o va fi avēndū și-o pōte împlini ușorū din culegerea și gruparea rezultatelorū din fiă-care anū așa precumū se află ele publicate în *Analele Asociațiunei* în anii de ânteii ca colecțiune de acte oficiōse, eară dela 1868 încōce în organulū sēu periodicū *Transilvania*.

Eu pentru acēstă serbare de astăzi a culturēi nōstre mi-amū propusū ca se rēspundū la două întrebări, pe care avemū și dreptulū, și datorința de-a ni-le pune noi toți membrii Asociațiunii; eară acelea sūntū:

Antēiū, decă poporulū românescū, pentru care augustulū suveranū deschisese acēstă cale de adevērată cultură, a înțe-

Iesă acelă scopă, pentru ca spre realisarea lui se-î întindă și mijlócele absolută necesare?

Ală doilea, decă membrii sei și mai deaprópe organulă seú esecutivă aú sciută întrebunța mijlócele date cu celă mai bună folosă posibilă?

La întrebarea de ânteí amă audítă în viéța mea multe răspunsuri negative, uneori pronunțate cu óreșicare iritațiune chiar de cătră membrii români ai acesteí Asociațiunii, eară de cătră unii compatrioți de alte limbi și altă sânge, enunțate în tonă ironică.

Acei patrioți, cari aú în vedere numai cifre seci și din totalitatea bugeteloră adunate la ună locă află, că în cassa acesteí instituțiunii în cei 31 de ani n'aú întrată nici o jumătate de milionă, și că după coperirea tuturoră speseloră stabilite și votate în regulă de cătră adunările generale ne mai remase abia ună capitală de 190,000, seú adăugendă la acela și valórea frumóseí bibliotecí, suma rotundă de dóué sute de mií floreni seú $\frac{1}{2}$ milionă franci, pre cândă gubernulă Maiestății Sale în resoluțiunea din 23 Ianuarie 1861 Nr. 84 a presupusă limpede, că scopulă Asociațiunei trebuie se fiă nu numai înaintarea literaturéi nóstre naționale și cultura poporului întru înțelesă largă, ci și întru înțelesă specială *agricultura și industria*, o condițiune acésta adoptată de gubernă, care pre câtă era mai importantă, pre atătă și presupunea fondurí de câteva milióne, din ale căroră venituri se póta fi coperite trebuințele cerute la cultura limbei, la studii științifice și literare, la cultivarea arteloră, la reformele radicali în agricultură și la împingerea unei părți considerabile a tinerimeí române pe terenulă industriei micí și a celei mari, precum și nedespărțitū de acestea spre a îmbrătoșa comerțul în totū cuprinsulă țerii și dincolo departe de fruntariile sale, preste țeri și preste mări*).

*) Die Ermächtigung zu den vorbereitenden Massregeln zur Beförderung der Literatur und Bildung des romanischen Volkes, dann zur Hebung der Agricultur und Industrie etc.

Eu și mulți alții înțelegem prea bine durerea sufletească a fraților, cari se irită de câteori cugetă la micimea fondurilor, de care dispune până acum Asociațiunea noastră. Așa este, cunoșcem cu toții, că aceste fonduri sînt foarte mici, căci ele nu ajung nici măcar la un milion, în comparațiune cu importantele probleme luate pe umerii Asociațiunei. Ce e mai mult, pesimiștii își esplică acea serăciă de fonduri din serăciă poporului român, despre care cred ei că acesta ar fi mai lipsit decăt tóte celelalte popóre ale acestei monarchii. Eu unul nu pot împărtași acea credință pesimistă. Eu cunosc între marginile acestei monarchii câteva popóre neasemenat mai lipsite și mai rău ținute decăt este poporul român. Alții iarăși țin, că între noi lipsesce aceea, ce la națiuni înaintate se numesce *simțu comunu*, petrunderă de interesul propriu, carele or unde lipsesce, nici chiar ómenii cari dispun de sute de mii și de milioane, nu dau nici-un ban pentru ceea-ce nu cunosc. Ce e drept, casurii de acestea întimpinăm foarte des, la noi ca și la alții. Într'aceea față cu acéstă observațiune nu ne este permis nici pe un minut a perde din vedere dóuă împregiurări de importanță decisivă.

Ómenilor versați în istoria popórelor le este prea bine cunoscut, că spiritul de Asociațiune a fost până de curéndu urgisit și persecutat în cele mai multe staturii ale Europei, și au trebuit se vină preste acelea catastrofe mari, pentru ca bărbații de stat se-și schimbe opiniunea în mai bine. Din esemple nenumărate fã-ne de ajuns se atingem aici numai unul din cele mai instructive. În faimósa capitală Berlină se înființase la 1844 a *reuniune prusiană* pentru ajutorarea claselor muncitóre. *Frideric Wilhelm IV*, un rege milos și iubitor de ómeni, pre lângă ce aprobase acea reuniune, și și dăruise 15 mii de taleri din caseta sa; ministeriul prusian însé, în flagrantă opoșițiune cu regele, a cassat acea reuniune, de frică, precum șicea el, ca nu cumva cetățenii prusiani sub masca iubirei de ómeni se facă politică chiar cu banii regelui lor.

Asociațiunea noastră s'a înființată în puterea legii austriace de reuniuni din 26 Novembre 1852. Vre-o lege constituțională, care se fiă fostă sancționată de atunci încóce relativă la dreptul de reuniuni, nu este cunoscută, decâtă numai unele ordonanțe ministeriale, care *nu* sîntă legi. Se póte pricepe ușor, că lipsa unei legi sancționate, regulătóre de *dreptulă reuniuniloră*, dreptă înăscută și dumneđeescă, genéză pe mulți ómeni, carí țină că „destulă este ȓilei reutatea sa“ și nu voiescú sě-și prefacă capetele în mori de măcinatú; eí însě uită, că voiescú sěú nu, tótă vieța nóstră este numai o luptă precurmată cu prea puține ȓile de repausú.

Așa dară frica de a participa chiarú și la reuniunile cele mai blânde și mai innocente arú fi *una* din causele, pentru care mulți nu vorú se figureze nicí ca membrii unei simple societăți literare și de cultură.

A mai fostú până acum încă și o altă cauză a neparticipării la societăți literare și de cultură, eară acésta se póte considera ca cea mai ímportantă din tóte. Vě aduceți aminte, domnilorú membrii, din istoria contimporană a țerei, că în cei doí aní de turburări civile, după mărturisirea actelorú oficiale, preste dóuě sute de comune românescí din Transilvania și Bănatú aú fostú date flacărilorú, multe íntregi, altele pe jumătate sěú în o parte óre-care. Multe biserici românescí aú remasú din resboiulú civilú, decă nu ruinate, în totú casulú însě devastate. Cine nu scie óre, că poporului nostru ȓi este mai scumpă religiunea și biserica sa decâtă însași vieța? Totú așa de bine este cunoscutú la toți, că nicí dela ímperatulú Iosifú II. încóce Românií pe la cetăți ínchise nu erau suferiți se aibă biserici cu turnú și cu clopote, decâtú numai așa numite capele, oratorií sěú paraclise, eară pe unde aú pututú se căștíge procesulú, pre unii i-aú constată și libertatea personală, ca de esemplu pe protopopolú Petru Maiorú pe la ínceputulú acestuí veacú în S. Reghinú din cauza bisericeí de acolo deschisă la 1811. Zidulú bisericeí din Mediașú, precândú ajunsese în 1824 până la parapetulú ferestrilorú, a fostú ruinatú, și numai

după un proces inversunat s'a putut pune sub coperiș. În miile de comune din comitatele feudale, și alte regiuni iobăgite, chiară decât locuitorilor le-ară fi fostă permisă a zidi bisericii de pėtră și de cărămidă, dară nu le da mâna, pentru-că în casuri de acelea locuitorii goniți dintr'ună dominiu în altulă nu ară fi putută transporta o biserică de pėtră pe balatuci, precum s'aă vedută transportândă unele biserici de lemnă chiar și până în 1848.

Biserici romănesci de pėtră edificate în comitatele feudale câte aă esistată până înainte cu 42 de ani se potă numera pe degete. Biserici de pėtră se veduseră relativă mai multe numai în ținuturi locuite de sași și de romăni, unde dreptulă de proprietate la pământulă nu era denegată cu atăta cerbicie ca în feudalismă. Se ridicaseră câteva biserici de pėtră și în comune militarizate. Ne spune însă br. Blasius Orbán în istoria sa sēcuiască, scrisă după întorcerea sa din Turcia, că pe la finea vėcului ală 18-lea aă fostă dėrimată o biserică romănescă de pėtră chiară în una din cele 7 comune cunoscute sub numele colectivă *Săcele*.

Față cu acea stare a bisericiloră romăne nu se va mira nimeni vedendă, că grija principală a suteloră de comune romănesci din acestă țeră a fostă, ca pre lângă căștigarea pânei de tóte dillele și pre lângă datoria de a da Cesarului ce este ală Cesarului, precum dicesc St. Scriptură, se'si vedă de sufletele familiiloră, se ridice lui Ddeu case de rugăciuni.

Acei dnii membrii, cari își voră lua numai puțină ostenelă de a frunđari prin conspectele statistice ale celoră două mitropolii și cincii episcopii romăne, voră observa cu adevėrată bucuriă și consolațiune sufletescă, că în cei treideci și cincii de ani din urmă s'aă zidită și înălțată preste 500 de biserici de pėtră în partea cea mai mare din fundamentulă, eară altele reparate și lărgite în proporțiunea în care se înmulțescă poporenii. Înainte cu trei ani aă fostă numerate în singura archidieceasă a Blașului 274 biserici de pėtră pre lângă 460 biserici de lemnă. În unele diecese se vedă biserici romănesci zidite în

valóre de 20 până la 50 mii floreni, căci se nu uităm, că decorarea internă conformă ritului orientală atât de bogată în produse de ale artelor, costă uneori sume câtă a costat edificarea bisericilor. Decă decă amă lua numai o mie de biserică în 7 diecese una cu alta câte 10 mii florini, totă ară face 10 milioane florini suma votată lui Dăe.

Buletinele ministeriului unguresc ală instrucțiunei publice numără la trei mii școle românesce. Se luămă numai două mii de școle rurale în calcululă nostru, din care numai a treia parte din materială solidă, adecă aprópe 700. Din acele cunóscemă școle, care a costat delă 5000 până la 10,000 fl. Luândă înse prețulă loră mijlociă, numai câte 5000, totă ară da și acelea o valóre de dece milioane floreni.

Acestea nu sânt cifre împrumutate din fantasia cuiva, ci luate din realitate, séu adecă din pungile poporului românesc, fără pică de ajutoră delă vre-ună stată óre-care, căci ajutorulă statului dată pentru cultura nóstră contrasă într'o singură cifră ară dispărea alătura cu milioanele date de poporă pentru cultura sa. Celelalte prinóse aduse totă de poporă pe altariulă cultură la locurile centrale, precum sântă diecesele, pe unde s'au ridicată resedente episcopescă, seminare, preparandi, tipografii, librării, fonduri specială bisericescă, scolastice, humanitare, facă earășă câteva milioane preste fondurile lăstate de unii prelați și de câțiva bărbați seculari nemuritori.

Scurtă și bine: de vomă susține, că delă pacificarea țerei cam de 40 de ani încóce poporulă română din acéstă parte a monarhieă a dată pre lângă tóte enormele imposită de stată și comunale, celă puțină treideci de milioane pentru cultura sa, nu amă esagerată nici cu ună denară. De aici apoi se póte înțelege, cum Asociațiunea, reuniunile private, ca cea de teatru și reuniunile femeiloră sântă adeseori date uitării ca Cenușotca celă ascunsă după cuptoră.

Acéstă instituțiune a nóstră însă nici nu are pretensiuni, care se póta spăria pre cineva. După experiința făcută de atăți ani, și în vederea progreseloră mijlocite prin cleruri, do-

rințele ei sîntă din cele mai moderate. Ea nu cere deocamdată, decătă numai ună mică fondă de 120 mii floreni, din ale cărui venituri se pótă fi asigurate salariile și celelalte trebuințe didactice ale școlei civile de fete cu cinci clase, afară de clasele elementare.

Planulă deschiderii unei preparandii de 3 seú 4 ană Asociațiunea ilă lasă bucurosă în grija celoră două mitropolii, afară numai de casulă cândă acelea nu ară afla cu cale a înființa ele însele cătă ună institută de acelea.

Ună altă fondă, a cărui asigurare o dorește Asociațiunea, ară fi earășī fórte modestă, adecă numai patru sute de mii pentru asigurarea de *școle comerciale* și altele *reale* cu cătă 4 clase. Este timpulă supremă, ca în tóte comunele romănesci cu cătă două pănă la cinci mii și mai multe suflete se prindă rădăcinii ună comerčiū reală, onestă, sănėtosă, prin care poporulă se fiă apărată de spoliări și de corupțiunii grețóse. În același timpă avemă se îndreptămă pe o parte bună a tinerimei cătră sciințele tehnice și militare, care daū și voră mai da vécuri întregi la sute de mii pāne sigură cāștigată cu onóre.

Eată totă ce mai cere Asociațiunea D.-V. dela poporulă întregă: o sumă totală numai ceva preste ună jumėtate milionă.

Că Asociațiunea scie se administre averea sa cu credință și devotamentă, credemă că V'a dată probe și pănă acum. Și comitetulă stă gata se ve dea seama și pe anulă espirată, spre care scopă și declară ședințele adunării generale deschise.

Sibiiă, 27 Augustă n. 1892.

† METROPOLITULĂ Dr. IOANĂ VANCEA.

Întregă pressa romănă a adusă tributulă seu de pietate distinsului capă ală bisericei greco-catolice romăne, Metropolitulă de Alba-Iulia și Făgărașă Dr. *Ioană Vancea de Butcasa*, care la 31 Iuliu n. a. c. în etate de 72 ai vieței și după 27 ană ai arhiepăstoriei sale încheiă activitatea sa pāmėntescă.

Trece pentru marginile unei foi literare, a da cetitorilor ū sei unŭ tablou completŭ alŭ activității venerabilului Archiereu pe terenulŭ bisericescu, care este propriulŭ și primulŭ lui terenŭ; dar acēsta nici că e de lipsă, căci tōte foile nōstre fără deosebire aŭ adusŭ articuli scriși cu căldură asupra mănōsei activității a bunului păstorŭ pe tōte terenele vieței spirituale omenesci. De aceea, conformŭ problemei acesteii foi, ne vomŭ mărgini pe lângă amintirea meritelorŭ, ce și le-a căștigatŭ fericitulŭ archiepăstorŭ pentru literatura și preste totŭ pentru cultura poporului nostru, merite acestea prea de ajunsŭ, a pune și a conserva numele lui între ale celorŭ mai bunii fi ai poporului românŭ.

Metropolitulŭ Dr. *Ioanŭ Vancea de Buteasa* s'a născutŭ la 18 Maiŭ 1820 în satulŭ Vașadŭ, comit. Bihorului, și după studiile pregătitoare de gimnasiŭ în Oradea-mare și de Teologie în Viena, intrândŭ în clerŭ, ca preotŭ celibe și Dr. în Teologie, a urcatŭ curēndŭ una după alta treptele ierarchice, și la anulŭ 1865 a fostŭ numitŭ Episcopŭ alŭ diecesei Gherlei, ear la 11 Aprile 1869 ocupă scaunulŭ metropolitanŭ în Blajŭ, care l'a ținutŭ cu zelŭ neobositŭ, cu pietate laudabilă, celŭ mai frumosŭ decorŭ alŭ unui Archiereu, precum și cu activitate forțe fructiferă până la capetulŭ vieței sale.

Memorabile sŭntŭ cu deosebire jertfele, ce reposatulŭ Archiereu le a adusŭ pe altarulŭ culturei poporului seu și pe alŭ carității creștinesci pentru cei ce sŭntŭ în suferință. După fōia bisericescă „Unirea“, din carea cu preferință scōtemŭ aceste date speciale, preste 100 biserici s'aŭ ziditŭ și restauratŭ sub păstoria lui, și preste 300 școle și aprōpe 200 case parochiale s'aŭ rădicatŭ prin îngrijirea lui neadormită, mai tōte ajutate și din cassetă privată a generosului Metropolitŭ, carele ducea o viață forțe retrasă și frugală, ear pentru bisericile și școlele, pentru preoții și învățătorii, precum și pentru tinerimea studiosă a archidiecesei sale era unŭ părinte deapururea gata la ajutorŭ.

Vomŭ amintii numai pe scurtŭ, că visitațiunile lui canonice, alocațiunile și pastoralele lui cătră clerulŭ și poporulŭ seu,

fundățiunile întemeiate séu înmulțite și consolidate de dânsul, realitățile acuirate pentru scopuri culturale și filantropice, neîntreruptele donațiuni și binefaceri ne demustră, că dînstinsul bărbatū a adusū sacrificiū aprópe preste puterile sale, sacrificiū, cari numai din o înțelptă economiă și o inimă petrunșă de chiămarea sa ni le putemū esplica.

Dar mai bine concentrate și cristalisate se vedū tóte aceste lucrări ale fericitulū defunctū în Blajū, localitatea, carea prin neobositele stăruințe și necurmatele jertfe ale repositulū a luatū sub archipăstoriulū Vancea unū avântū și o înflorire necunoscute până aci. Gimnasiulū, seminariulū, preparandia pentru învățatori fundată și dotată de dânsul, tipografia metropolitană și școlele elementare augmentate și crescute, colecțiunile lorū înavuțite, salariile profesoriale îmbunătățite și asigurate, fundățiuni pentru preoți, vėduvele și orfanii lorū, dar cu deosebire *seminariulū studentilorū gimnasialū* cu internatū pentru scolarī și *scóla superióră de fetite* de asemenea cu internatū, suntu monumente onorifice, cari vorū pestra memoria distinsulū prelatū și o vorū transplanta cu pietate generațiunilorū viitoare.

Jalea bisericeī pentru repentina încetare din vieță a archipăstorulū seū a fostū generală și profundă; și înmormântarea, la carea aū asistatū deputațiuni aprópe dela tóte confesiunile din țeră, a avutū unū aspectū mărețū, dovadă de stima și iubirea, de carea s'a bucuratū adormitulū nu numai la credincioșii seī, ci la toți, cari aū cunoscutū și aū sciutū prețuī după meritū activitatea cea rară și atâtū de mănósă a defunctulū, carea, precum și vieța lui cea piă, blândă, nepetată și esemplară ilū punū în rëndulū celorū mai bunī capi ai bisericeī sale.

Fia dar, ca acéstă activitae pe nobilulū terenū alū luminaerei și cultureī poporului nostru se aducă veneratulū Metropolitanū Ioanū resplata promisă celorū bunī, carea elū o a meritatū în vieța sa și o a doritū până la ultima sa resuflare.

Fia-ī țerăna ușóră și memoria cu laudă!

Z. Boiu.

NUMELE FAMILIARE ROMÂNESCÎ, METIANŪ, PISO, FRUGIA ȘI RANTA.

I.

În „Familia“ din 1891 pag. 8 și următoarele amă publicată nume familiare rumânescî, culese din cărțile funduare pentru cerculŭ Oravița din comitatulŭ Carașŭ.

Acolo amă ȃisŭ, cã numele familiare aratã naționalitatea familiilorŭ, vechitatea lorŭ de mii de ani și purcederea lorŭ — în parte mare — dela Romanii vechi, și cã adeseori sŭntŭ comune și cu numele familiare din alte țeri romanice. Acolo amă ȃisŭ, cã avemŭ interesŭ mare istoricŭ și limbisticŭ, ca se adunãmŭ numele familiare rumânescî, cãci adeseori sŭntŭ și documinte tari pentru originea nãstrã și forme estraordinarie pentru limba nãstrã.

Unŭ anŭ și jumetate a trecutŭ, și încã nu s'a aflatŭ și altulŭ, ca se culgã numele familiare din atare protopopiatŭ ori cercŭ politicŭ, cãci numai atunci aŭ valãre mai mare, decã sŭntŭ culese tãte dintr'unŭ prejurŭ, ca se pãtã servi de basã pentru felurite studii.

Nu sciu, ce e cauza? nepriceperea de a cuprinde însemnetatea numelorŭ și interesulŭ nostru naționalŭ pentru ele, seŭ lenea, nepãsarea?! Din ambele cause vinŭ acum ca se îndemnŭ și altŭ publicŭ cetitorŭ, și totdeodatã ca se facã asemenea între unele nume familiare vechi și între acele de aȃi și astfelŭ se mai desteptŭ interesarea și priceperea pentru acestã materiã.

II.

Numele *Metianŭ*.

Rãdęcina numelui e *met*, prima formã de nume e *Metus*, din acestã *Metius*, earã din acestã *Metianus*.

Pe timpulŭ lui Romulŭ, primulŭ rege alŭ Romei, anii 1—38 dela fundarea Romei, Sabinii aŭ începutŭ resboiŭ asupra Romanilorŭ, și din partea Sabinilorŭ erã *Metius Curtius*, carele îmbãrbãta la luptã (Historia romãnã de Tit Livie lib. I. cap. 12).

*) Un frumosŭ începutŭ face în privința acestã colecțiunea numelorŭ familiare nobile rumânescî, de Dlŭ I. cav. de Pușcariŭ, eșitã de curendŭ. Red.

Pe timpul lui Tulliu Hostilie, regelui Romei la anul 113 an. Romei în Alba Longa la Albani, cari erau de ginte latină, ducele Elsa *Metius* Fufetius (Sextus Aurelius Victor, *Origo gentis Romanae* cap. 4). Albani alegea de dictator pe *Mettus* Fufetius (Tit. Livie lib. I. cap. 23). Acesta e identic cu *Metius* Fufetius. Tulliu Hostilie regele a ucis pe *Metius Fufetius* (Varro de vita populi Romani lib. I). Ovidie susține acest nume, Sic doluit *Metius*... (Ovid, lib. I. Trist. Eleg. III). Un *Metius Carus*, mort la 753 an Romei, anu 1-iu dela Christ. Tacitus Agricola cap. 48) Pe timpul lui Vespasian (70—80 după Christos) se află *Metius* Pomponianus (Sext. Aur. Victor de vita et moribus imperatorum Nr. 19, pag. 51). *Metius* Carus (Tacit. Agricola 45) pe la 70 după Christos.

Din *Metius*, numele feminin e: *Metia* și 'lă aflăm și acesta: „Et filiam *Metiam* Faustinae, quae nupta est Iunio Balbo consulari viro. (Iulius Capitolinus in imperat. Gordianum Cap. 14. la anul 238—239 după Christos).

Din *Metius* e *Metianus*. Proculus *Metiano* salutem dicit (Flavius Vopiscus in Proculum capit. XII).

„Et ut scias, qui viri in eius (Alexandri Severi) consilio fuerint: Fabius Sabinus, Alpheus Africanus, Florentinus, Martianus, Calistratus Hermogenes, Venuleius, Triphonius, *Metianus*, Celsus, Proculus, Modestinus, hi omnes juris professores, discipuli fuere splendidissimi Papiniani et Alexandri imperatoris familiares et socii (Aelius Lampridius cap. 43 despre Alexandru Severu anul 194—211 după Christos).

Acest *Metianus* a fost profesor de drepturi, familiaru în casa imperatorului Alexandru Severu și soția acestuia.

W. Corsen în opulă seă (über die Sprache der Etrusker, Leipzig II Band 1875) tomul I-iu pag. 230, 232 și tom. II-lea pag. 90, 165, 219, 403 etc. citează cuvântul etruscic: „*mezu* și dice, că purcede din *Metiu*, pentru că *ti* la Etruscă s'a schimbat în *z*, (nemțesce *z*) adecă în ț după o datină a scrierii românesce, și Corsen ca de probe aduce, că din Arabia, Lartia, Retius etc. s'a formatu Arnza, Larza, Rezu grăind

pe *z* ca *Ń*, apoi adaugă: mezu etruscică e în nomin. sing. masculin și purcede din latina: *meta*, par, pétră de hotar, de graniță, stîlp de pétră în circ, de unde *metare* a măsura. Pétră, pe carea s'a aflat scrisă *mezu*, e tocmai pétră de graniță. Din meză e compus numele *Mezentius* susținut în formă latină și însemnă păzitor, apărător de graniță și totu deodată zeul hotarelor, agrilor, ce la Romani era Iupiter cu predicatul *Terminus* ¹⁾.

Mezentius se află și ca nume istoric. După ce Aenea a fundat orașul Lavinium și în resboii a ucis pe Turnu regele Rutulilor, acestia au chemat întru ajutor pe Mezentius regele Etruscilor cu reședința în Agillae s'eu Caere (Sext. Aurel. Victor *Origo gentis Romanae* pag. 14. T. Liviu I. cap. 3) Mezentius a fost și la Rutuli venerat, oferindu-i-se prinițiile, ca unui zeu. (Virg. *Aeneid*. VII. 648 L. Preller *Rom. Myth.* pag. 682). După Corsen vedem că *ti* latinul încă în anticitate s'a strămutat în *ț* = *z*.

Din *meta* s'a format mai înainte: *Metus* omul dela graniță, pentru că *us* însemnă: om, și *Metus* a devenit și nume de persoană. Numele fiului lui *Metus* s'a format așa, că *Metus* s'a pus în genitiv, astfel: *Meti*, și s'a adaus *us*, de aci *Metius*, fiul lui *Metus*; pentru de a însemna pe fiul orî pe acelî ținetor de *Metius*, lângă *Meti* s'a adaus anus și astfel: *Metianus*. În acestă mod s'au format din *Tullus*, *Tullius* și *Tullianus*, din *Iulus*, *Iulius* și *Iulianus* etc. Decî *Metianus* însemnă fiul lui *Metius* și respective fiul, omului păzitor, îngrijitor de metă.

Din acestă *Metianus* e numele *Metian* al episcopului din Arad. Dar fiind că *ți* s'a strămutat în *ți* s'eu precum vreă unii, în *ț*, *Mețian*, respuns după firea limbei e *Metian* (*Mețan*) și nu *Mețian*.²⁾

¹⁾ În *Menzentius*, *ent* e sufix de participiu presinte, și e format, ca și când din *parens* am forma *parentius*, decî *Merentius* e păzitor de mete, de hotare.

²⁾ Dacă ar fi cules numele familiare românesc, p'ote că s'ar afla și formele: *Metu*, *Mētu*, *Metu*, *Mētu*. *Metzu* (Gabriel). născut la 1630 în Leiden, tatăl s'eu din Belle în Flandria.

II. Numele Pisoniilor ori Pisonilor.

Piso a fostu conumele unei familii romane din ginta plebeia a Calpurniloru, si a avutu alu doilea conume seu predicatu, *Fruigi*.

Tacitu (in Annale lib. III. cap. 17) vorbesce despre „nobilitatea Pisoniloru, eara in historia (lib. IV. cap. 11) despre „insigne nomen Pisonum. Horatius (Epistolarum lib. II. epist. III. vers. 291) cãtrã Pisones, dice; Vos o Pompilius sanguis“. Face alusiune la Numa Pompilie, alu doilea rege romanu la 38—81 an. Romei, cumcã Pisonii se tragu din vita regelui Numa. Acesta era fiulu lui Pompono din Curae, orasulu Sabiniloru (Sext. tur. Vict. cap. 3).

Cele mai multe nume de ale Pisoniloru le-amu aflatu in Fasti consulares, ce dovedescu, cã Pisonii fiindu din ei forte multu consuli, au fostu o familie forte strãlucita a Romei.

Anulu Romei. An. nainte de Christosu socotindu 753 dela facerea Romei pãna la Christosu.

Anulu Romei 604. An. n. Chr. 149 L. Calpurnius Piso *Fruigi* a fostu Tribunus plebis si a adusu legea in contra esactiuniloru.

Anulu Romei 605. An. n. Chr. 148. L. Calpurnius Piso Calsonianus.

Anulu R. 614 An. n. Chr. 139. Cn. Calphurnius Piso.

Anulu R. 618 An. n. Chr. 135. C. Calphurnius Piso.

Anulu R. 620 An. n. Chr. 133. Lucius Calphurnius Piso *Fruigi*.

Anulu R. 641. An. n. Chr. 112 L. Piso Caesonianus.

Anulu R. 686. A. n. Chr. 67. C. Calpurnius Piso.

Anulu R. 692. A. n. Chr. 61. M. Pupius Piso,

An. n. Chr. 61. Lucius Piso Caesonius, pretor si in acestu anu si-a maritata fata Calpurnia dupã Iulie Cesare; cu influinta acestuia la 58 a ajunsu consule.

An. R. 695. L. Calpurnius Piso Caesonianus, consule.

Fiulu seu cu asemenea nume la 15 ant. Chr. Consule, si unu favoritu alu lui Augustu.

An. R. 746. An. n. Chr. 7. Cn. Calpurnius Piso, consule a 2 óră.

An. R. 752. An. n. Chr. 1. L. C. Piso Augur.

În timpulü după Christosü.

28. L. Calpurnius Piso ³⁾.

58. L. Calpurnius Piso.

65. Caius Calpurnius Piso a fostü în fruntea conjurațiunei în contra împeratului Nero.

69. Lucius Calpurnius Piso *Frugi* Licinianus a fostü adoptatü de împeratulu Galba și destinatü de mostenitorü de tronü, dar ambiü fură uciși de Othone.

112. L. Calpurnius Piso, consule.

176. Calpurnius Piso consule.

După aceste în Fasti Consulares aflămü numele Piso în decursü de 325 de anü.

Afară de Familia Piso, predicatulü Frugi 'l-a avutü și altă familie. La 65. după Christosü a fostü consule M. Licinius Crassus *Frugi*.

Fiindü colonizarea nóstră la 106 după Christosü și familia Piso susținându-se în Roma până la 176 după Christ. a fostü posibilü, ca din familia Piso së se așede mai mulți și în Dacia.

Sciindü, că în Ardélü la românü se află numele de familiă Piso, anume Sabinü Piso alü protopopuluü din Săcărâmbü, amü pusü întrebări de scrutare, și Dlü Ioanü Ghibu profesorü de teologiă din Sibiiü mi-a respunsü: 1. Că familia Piso se află în Pianulu de josü lângă Sebeș, și că S. Piso de aci 'și trage originea. 2-a că în satü familia mai nainte avea numele: PISOIU, familiă vechie de agronomü, érá aceia, cari aü umblatü la școlă s'aü scrisü Piso, unü frate în România s'a subscrisü: Pisone, dar' sateniü din familie și ađi aü numele PISOIU.

³⁾ L. Piso Pontifex (Tacit Annal. VI. C. 10 pela 32—37 după Chr). gradulü celü mai înaltü de preoție, ca unü papă.

Aici la tabla regescă în procese de doueorî amă întălnitū numele Piso și Piszó și într'unū procesū, avocatulū fiindū Dlū Dr. George Plopū din Aradū, amă cerutū informațiunii. Dlū Plopū în 16 Maiū 1892 îmi scrie, că primindū informațiunii esacte despre familia Piso, 'mī pôte da lămuriri, și anume :

1-iū Că Piso Iovanū (pe carele 'lū sciamū din procesū) e romănū din comuna Agriș, ce se ține de promontoriulū comitatulū Aradulū; că numele familiarū Piso mai există și în comuna Cintēu, asemenea în comitatulū Aradulū și se afirmă, că de aci s'a mutatū familia Piso în Agriș.

2-a Că în Agriș se află vr'o 20 de familii romănesci cu numele Piso, și că familiile se numescū; PISOESCII.

3-a Că sătenii întră sine pronunță și Pisău, Pisēu, dar' se subscrie Piso și Piszó și față cu străinii se numescū totū: PISO, PISZÓ.

4-a Că PISOESCII din Agriș sūntū ómenii fórte inteliginți, și deși sūntū țeranii, toți sciu carte și aū bună stare materială.

Numele romănū vechiū Piso e formatū din rădecina *Pis* și din sufixulū *on*; Latiniū de regulă aū aruncatū pe *n* din *on* și a remas Piso, însă *n* se rearată în formele de declinațiune p. e. Pisonis, Pisoni etc. De acēsta formă sūntū: Naso(n), Maro(n), Cato(n), Rufo(n), Macro(n), Scipio(n) etc.

Noi în Dacia cuvintele latine terminate în o (n) le-amū strămutatū în *une*, p. e. cărbune, tēciune sēu în un p. e. păunū din pavo(n); ba limba noastră a aretatū înclinare mare spre sufixulū *une*, căci și cuvinte, carī în latina n'aū esistatū cu o(n) le-a formatū în une p. e. amărăciune, iertăciune etc. Dēcă piso(n) arū fi fostū curentū de tótă ȕiua, ca carbo(n) titio(n), din pison trebuia sē se formeze pisune, și după forma acēsta și Pisune numele propriu, până ce la Italianii a remasū forme în one, p. e. Scipione, Don Pisone etc. și în *oni* p. e. Belinzoni, Manzoni etc.

Forma *Pisoiū*, cu s trecēndū spre sunetulū lui z, purcede din o formă Pisonius, precum vėdurămū mai sus forma Caesonius din Caesus, — apoi este Varronius din nēmulū lui

Varro, Pisonius din neamul lui Piso, seǔ fiulul lui Piso. După această formă avem și alte nume de familie: Andrițon (cum a fostǔ scrisǔ în cartea funduală, pôte că în locǔ de Andrițoni) 16 familii în Sasca munteană, și Andrițoiu 10 familii în Oravița munteană; Lăzăroi 6 fam., Cristoiu 6 familii în Sasca munténă și 5 în Oravița munteană, Fratoi 6 familii în Petrilova; asemenea sǔntǔ numele familiare: Brezoiu, Dragoiu, Petroiu, Petricoiu, Priboiu, din Lazaroniu, Cristoiu Fratoniu etc. Noi avemǔ nume de familie cu sufixulǔ one și ani (precum amǔ arătatu în Familia din 1891 pag. 8 etc.), dar formele aceste ađi nu ne staǔ înainte. Forma PISOIU nu o potǔ deduce din *oni*, forma italiană. În acestǔ modǔ s'a constatatǔ, că în doué comune din comitatulǔ Aradului se află numele de familie: Piso, în forma vechie latină. Acesta e raritate, barem până acuma, căci trebuia se se formeze: Pisune seǔ Pisun (păun) de órece o (n) în limbile vechi din Italia a trecutǔ în unǔ (W. Corsen über die Sprache der Etrusker, Leipzig 1874 II. pag. 260), și astfelǔ trebuie se primimǔ forma Piso, carea revine și în numele de adiectivǔ: PISOESCU, respective PISO-IESCU.

Dar' Dlǔ Plopǔ spune, că PISOIESCII între sine se numescǔ și: *PISĂU*. Noi cuvintele străine anume maghiare terminate în o intonatǔ, p. e. adó (porțiă), biró (jude), akó (măsură de vinǔ) etc. le strămutămǔ, și anume pe o lângă u mutămǔ în: ău, de aci adău, birău, acău (și acovǔ). În cuvintele latine terminate în o (n), la începutǔ o a fostǔ lungǔ, mai târđiu scurtǔ (W. Decke Etruskische Forschungen v. pag. 138), și astfelǔ după exemplele arătate, din Piso s'a fi pututu face PISĂU.

Eu amǔ aflatǔ cuvântulǔ latinǔ *pisum*, ce însemnă mazeră (nemț. Erbse, ung. borsó), ieră o, on în prima linia omǔ, *Pison*, atăta, câtǔ Mezereanǔ (Erbsenmann); în a două liniă on e augmentativǔ, adecă sufix înmuăitoriu, și de aci avemǔ și mazoniu seǔ măzeroiu, astfelǔ dară PISOIU atăta câtǔ măzeroiu. Cicero(n) e asemenea formațiune din cicer (la ital. cicerole și cicerchia, (nemțesce Kichererbse) și W. Obermüller Deutsch-Keltisches Wörterbuch traduce Cicero cu Erbsenmann,

adecă Măzereană, pentru-că on e = an. Așa e cu Macro(n) la Latină, din macer la noi macru, nemțesce mager, și Macron pôte însemna așa omă slabă, precum slăboniu, măeroniă, măeroiă ⁴⁾).

III. Numele *Frugia*.

În citațiunile referitoare la numele Piso, vedurăm de trei ori *Frugi*, ca predicatul unora din Pisoni, și odată la numele M. Licinius Crassus *Frugi*.

„At vero Piso ille *Frugi* în annalibus piis queritur (Cicero lib. IX. epist. XXII către M. Varrone). Piso Frugi Licinianus (Sueton. cap. XVII). Ne interesază concordarea adiectivului frugi, în construcțiune. Eius libertum T. Ampium Menandrum hominem *frugi* et modestum et patrono et nobis probatum (Cicero lib. XIII. epist. LXX. către P. Servilie collega său).

Frugi e adiectivă latină și rămâne nedeclinabilă și are înțelesul d. e. probus, modestus, bonus, moderatus; p. e. frugi homo, omă porbă, bună, de trebă; Vita frugi, viață modestă, tréză, onestă. Din acestă frugi e adiectivulă latină: frugalis, modestă, moderată, blândă, cu moravuri bune, îndestulită cu puțin; totă de aci e substantivulă frugalitas.

În Luminatoriul Nr. 11 din 1892 cetindă numele învățătorilor din diecesa Aradului, amă aflată, că pe învățătorul din Crocna 'lă chiamă George *Frugia*, și cerendă informațiunii dela densusul, în 3 Aprilie 1892 mi-a scrisă, că numele Frugia, cum se subscie însuși, se află în comuna Salagiu din comitatulă Aradului, și că acestă nume e numai ală familiei sale și că nu are cunoscință, ca se mai esiste undeva; că frugia ca cuvântă comună la poporă nu se folosece.

Totă dlă Frugia a adausă, că acestă nume se respunde ca Fruja și că a audită, că în Aradă și în Șiria (Vilagoș)

⁴⁾ În Dicț. Ac. Romane amă aflată: pissoiu ce însémă mârtaună, masc. miței; femininulă dela pissoiă e piscă. Eu pissoiă nu-lă audisem în viață mea, ci din ocaziunea studiului acestuia amă dată de cuvântă. Boemesce mița se chiamă opaselă, și astfelă pissoiă pôte fi de origine slavică, dar' nu-lă țină de identică cu numele familiară.

se află și numele *Frușa*. Două familii cu numele *Frușa* și eu amă cunoscută.

Predicatulă *Fruși* ală unoră Pisoni s'a susținută în numele *Frugia*, și trebuie să șică, că predicatulă, pentrucă se reafă în nume de familiă; căci de s'ar fi susținută cuvântulă comună frugi, acesta trebuia să fiă cuvântulă de tótă ziua în limba poporului de ađi. În acestulă modulă numele *Piso* și *Frugia* se dovedescă unulă pe altulă. Aceea credă, că gî din frugia sună aprópe de j (zs), pentrucă p. e. din fragă fragi, unde gî asemene e mai aprópe de j, precum sună *age* în cuvintele franceze. Din acestulă gî móle, egale j, s'a putută forma ș în *Frușa* (*Fruși*). Dăcă căutămă în Glosariulă etc. Romane, aflămă:

Vragibă, vragbă și vragbă, și fiindcă b din ba trece în m, de ací: Vragimașă, vragmașă și vragmașă, decí gî = j = ș sântă de o natură. Cuvântulă originală e *vrah* la Slaveni, inimică, dușmană, h din vrah are natura de trece în g și în j, și precum vedurămă, aceste și în ș. Așa e în *Halmágy*, *Almajă* și *Almașă*.

Pentru acésta, numele *Frugia*, *Fruja* și *Frușa* după etimologiă și înțelesă, sântă tot acele, adecă identice.

IV. Numele Ranta.

În inscripțiunile etruscice seú tuscice (W. Corsen über die Sprache der Etrusker, Leipzig 1874 II. Band, se află numele: *Rantha Tarchnai* (I. p. 193 și 412), *Rantha Ma* (pag. 409). Apoi (II. pag. 636) se spune, că s'a descoperită ună sarcofagă cu o figură femeiească, și sub acésta e înscricțiunea *Ranthu*. Acestulă nume se află și cu sufixulă de diminutivă: la *Ranthula* și *Ranthola* (II. 249).

Eu cunoscândă numele *Vasilie Ranta Buticescu* din *Ardélă*, m'amă adresată cătră persónă (jude regescă la tribunalulă din *Bristrița*) și amă cerută desluciri, eară dănsulă în epistola din 15 Aprilie 1892 'mă scrie următóarele: „Numele de familiă *Ranta* se află în comuna mea natală *Nierțe* (ung. *Nyerse*)

în comitatul Clujului, pe valea Almajului, și în Nierțe se află vr'o 6 familii cu numele Ranta, toate înrudite dintr'un trunchi. Familii Ranta se mai află și în Berindă (unde s'a născut repausatul baron Popă), precum și în comuna St. Michael, toate în comitatul Clujului, dar câte familii sînt, nu știu; apoi se mai află lângă Hodin (Bánfi-Hunyad) în satele de sub muntele Vlădeșa, și anume în Buteni și în Mănăsture (Magyar Gyerő Monostor), dar câte familii sînt, nu știu. Mai deunăzi cetisem numele Ranta și în atare fîiă. Familia mea, după cum spunea betrîni, s'a trasă de peste munți, probabil din Buteni, unde ară fi mulți Rantasci!“

Eu nu am cercetat mai departe, căci pentru esistența numelui Ranta, la Români, aflu destulă dovadă, dar' e și greu a scrie în sate, unde nu cunosc pe nime, și apoi decă și scii numele unora și le scrii, nu'ți răspund, ori pentru că lucrurile literare le înșiră întră prostii, ori în lipsa de simț național și de cultură.

Într'un proces am aflat numele Bersan *Rentu* din Prezești în cercul Buteni. Pote că e Rântu ori Rântu, căci străinii sonurile ă și â le scriu adeseori cu e. Ca nume de botez nu l'am auzit, și încat în Terenție și Laurenție s'ar afla rent, nu s'a putut forma Rentu, ci ori Rențe ori Rințu (urmîndu forma maghiară Lőrintz, cum din Ferencz se află Frințu).

Destulă atăt, că numele etruscic Ranthu se reafă la Români din Ardél. Acesta e dovadă, că în coloniile romane aduse în Dacia, au fost și Etrusci. De bună seamă nume etruscice se vor fi aflîndu mai multe, dar aceste atunci se vor putea constata, cîndu numele familiare romînesc ară fi adunate și asemenate cu cele din inscripțiunile italice și din scriitorii latini. Și în acestu mod am putea dovedi, că coloniile romane din cari părți ale Italiei fură aduse ⁵⁾.

⁵⁾ Atragă atențiunea on. cetitoru la scrierea mea: „Numele persóneloră la Etrusci“, ce va apărea în „Familia“ și ce va da dovadă neîndoiósă despre Etrusci în Coloniile romane din Dacia.

SCHIȚĂ MONOGRAFICĂ A OPIDULUI HAȚEGŪ*).

(Urmare și fine).

După apunerea și ruinarea Ulpiei-Traiane prin invasiunile barbare și probabilă că în primii secolii ai creștinismului chiar și prin fanatismul creștinilor, — s'a rădăcată Hațegulă la rangul de capitală în ținutul acesta; de unde poporul a și dat ținutului numele de „Țéra Hațegului“, ear în diplomele vechi se numesce „terra Haczák, districtus, chiar și provincia Hazák.

1398. Nos Styborius de Dobusky Castellanus et duodecim Iurati Provinciae Hazák („Transilvania“ 1872 pag. 172).

Hațegulă, ca capitală a districtului și castru totă odată, organizată pe basa unui sistemă militară, — avea castelanulă său prefectulă seu, carele împreună cu cei 12 jurați ai provinciei Hațegă, cu chinezii și seniorii români, constituiaă ună foră judecătorească pentru întregă districtulă în cauzele dintre nobili și libertini.

Districtulă era împărțită în mai multe chineziate; în fruntea fiă-căruia sta ună chineză, carele era administratorulă chineziatului, totă-odată și prefectă militară. Chineziatele aceste s'aă înmulțită forțe tare în seclulă 14 și 15; în urmă, unii chinezi s'aă rădăcară la rangulă de nobili.

1366. Ludovicus unusquisque Kenezus, per nostras litteras regales în suo Kenezatu roboratus, pro uno vero nobili acceptetor; (N. Densuşană pag. 60); alții însă aă remasă ca primari ai comuneloră rurale, la începută considerati ca libertini, ear după aceea tractati ca iobagi.

1531. Moysu Kenezius, et iobagio în Malomviz ¹⁾.

1573. Tomas Kenezius et iobagio in Zeykfalva.

Dayn Lupsonia Kenezius et iobagio in Denk ²⁾.

(Kemény în Kurz Magazin II. 327—328; la N. Densuşiană pagina 60).

*) Cetită în adunarea generală din Hațegă la 4/16 Augustă 1891.

¹⁾ Malomviz = Riu de mori, Zeykfalva = Strciă, ambe comune în apropierea Hațegului.

²⁾ Denk = Dencă, mai aprăpe de Orestia ca de Hațegă.

La anul 1669 se investesce Hațegul cu Magistratură autonomă, supusă numai guvernului și cu dreptul de a-și alege doi deputați la dieta țerii. Dreptul acesta mai târziu s'a redus la alegerea numai a unui deputat, ear' în 1875 s'a cassat de tot. Totu în anul acesta s'a desființat și tribunalul regiului.

În 1764 înființându-se institutul militar de graniță, opidul fiscal Hațeg s'ă preface întregu în opid militar, trecându sub jurisdicțiunea Vice-colonelului, mai târziu sub a maiorului și căpitanului militar, ear sub a Magistratului rămânendu numai servitorii, provincialistii și alții, cari se aședau ca incuilini, mai cu sémă pe sesiunile bisericei romano-cat. Magistratura avea două ramuri, una administrativă și una de justiție, de cari a usuat până în 1872. În anul acesta i s'a cassat și dreptul de a avea judecătoria separată, i-a mai remas numai ramura administrativă, carea pre lângă unele modificări, precum subordnarea la comitat, denumirea căpitanului de poliție etc. se mai susține și acum.

Apendice.

Prima invasiune a Turcilor în Transilvania s'a făcutu la anul 1420 pe pasul „Pórta de feru“, care duce pe la Hațeg; deci asupra lui, ca acelu de antaiu opid, ce le era în cale, s'a descărcat totă furia devastărei turcesci. În 1442 Ioan Huniade raportéză asupra Turcilor strălucita victoriă dela „Pórta de feru“. Hațegul, fiindu în calea Turcilor, ieră a trebuit se suferă greu. Ba de câte-oră au invadiat Turcii în părțile acestea, totu de atâtea oră au fostu prefăcutu în cenușă.

Eată unu motivu, pentru care casele erau făcute de lemn și acoperite cu paie până aproape în zilele noastre!

Eată pentru-ce se amintesc în diplomele vechi așa desu luptele eroice cu Turcii sub castrul Hațeg:

1421. Nos Ladislaus de Chak servitorumque meritis nobilis Blasii filii Sandrini in conflictu cum saevissimis Turcis sub castro Haczok commisso.

1421. Nos Nicolaus de Chak

Kosztá de Szalaspataka in conflictu et persona pugna cum saevissimis Turcis sub castro Haczok commissis. („Transilvania“ 1872 pag. 222).

1435. Nos Ladislaus de Chak catholicae fidei nefandissimis emulis ad Castrum Hatzak vocatum praelium commisisset („Transilvania“ 1873 pag. 32).

Locuitorii Hațegului ca armalisti castrensi, împreună cu ceialalți armalisti din districtu, au trebuitu să fiă totdeauna cu arma în mână, cându cerea siguranța patriei și a granițelor ei, aperarea castrelor și a castelelor; pentru aceea și erau scutiți de contribuțiunea către stat, precum apare și din edictul 41 dela 1664 a Compilatelor pag. 110, că: „Toți locuitorii Hațegului și ai Huniadórei au trăit cu privilegiul lor ab antiquo; dar de cât se fiă siliți a plăti contribuția după pórtă ca și iobagi, mai bine s'au oferit de sine a plăti câte un taler imperial de capu.

Noha Vajda-Hunyádnak és Haczoknak minden lakosi abantiquo privilegiumnál éltenek; mind azonáltal csak kapu szám után adozni ne kénszeritessenek, ultro magukat offérálják 's arra kótik, hogy a mint mások, ugy ók is capitatum egy egy Imperialis Talért nem tsak most, hanem ennek utána is készek lesznek contribuálni etc.

După prefacerea Hațegului în opidu militar, compania II-a Hațegului a participat la tóte luptele, unde a fostu regimentul I. de graniță. Astfelu au fostu în bătăi cu Turcii, cu Nemții, cu Francesii etc.

Cu Turcii mai pre urmă s'au luptat la 1788 pe câmpul S.-Măriei lângă Hațegü.

Sub conducerea generalului Cabalini au învinsu pe Turci și i-au respinsu în România pe pasul Vulcanu.

Până acum se mai cunosc redutele săpate în formă de țicu-țacu pe teritoriul Hațegului, ear pe alu Sântă-Mariei în formă arcuată.

Pe timpul lui Napoleon Bunăparte a participat la luptele cu Francesii, a fost prezent la cuprinderea și devastarea Parisului. Mulți au îngrășat cu sângele lor câmpurile de luptă, mai cu seamă în 1848 la Cetatea Devei, la Podul Simeriei, Ocna Sibiului, Sibiiu, Slimnic etc.

În 1784 Vice-Colonelul Carpă din Hațegă începe a conscrie poporul iobagiă din comunele de prin prejură, spre a se primi între grănițeri.

În urma acestei conscrieri și a celei dela Alba-Iulia, erupând revoluția horiană, grănițerii au apărât și mântuit cetatea Devei din mâinile resculașilor și au contribuit multă atât atunci, cât și în 1848 la pacificarea țerei.

În 1851 s'a desființat institutul militar de graniță; de atunci grănițerii din Hațegă servesc în armata comună, iar dela reînvierea gardei mobile a honvedilor și la acesta.

Pretotindenii s'au luptat cu bravură și fidelitate, două virtuți caracteristice, cari au făcut în toate timpurile decora și gloria poporului român.

Hațegă 1891.

Paulu Olleanu,
invățator grănițeresc.

DIN CRONICA LUNARĂ.

Adunarea generală a Asociațiunii, ținută la 15/27 și 16/28 Augustă a. c. în Sibiiu, a decursă, conform programului statorit și publicat, în bună regulă și ordine. Comitetul, actual, cu puțină excepție, s'a reales pe proximală periodă 1893—1895. Adunarea generală pe anul venitor e invitată a se ține în *Năsăud*. Cuvântul la deschiderea adunării din Sibiiu de președintele d-lu G. Barițiu se publică în foia de față; procesele verbale ș. a. vor urma în numărul proximal.

Fundațiune. Advocatul din Reghină Dr. Absolonu Todea, repostat la 16/28 Iuniu a. c. a lăsat o fundațiune de 10,000 fl. spre scopuri bisericesti și scolare. Fiă-i țerâna ușoră și memoria binecuvântată!

BIBLIOGRAFIĂ.

- Daco-Romanische Sprach- und Geschichtsforschung**, von *Sim. Manguica*, Advocat und Mitglied der romanischen Academie in Bucuresci. Selbstverlag des Autors. I. Theil. Oravitza, Buchdruckerei Karl Wunder 1891.
- Desbinarea în biserica Românilor din Ardeal și Ungaria**, 1696—1701, de *Alexandru Popă*, profesorul la liceul din Bêrlad, Bucuresci, typo-litografia Wiegand, C. Savoiu & Cie. Strada Covaci 14. 1892.
- Bolintinean Demeter**. Tanulmány a román irodalom köréből. *Popescu Emilianu*. Budapest az Athenäum r. társulat könyvnyomdája. (Scrierea de promoțiune a autorului).
- VIII. Programă a institutului pedagogico-teologic al arhidiecesei ortodoxe române din Transilvania în Sibiiu** pe anul 1891/2, publicată de *Ioană Hannia*, directorul și profesorul. Cuprinsul: I. Însemnătea religiunii crestine pentru cultura și moralitatea omenimei, de prof. Ioană Ghibu. II. Sciri scolare și cronica institutului. Sibiiu, tipariul tipografiei arhidieceșane.
- A XXVIII-a programă a gimnasiului mare publică român de religiunea ortodoxă răsăriteană din Brașov, și a celorlalte școle secundare și primare împreunate cu gimnasiul**, pe anul scol. 1891/2, publicată de direcțiunea școlilor medii. Brașov, tipografia A. Mureșan, 1892. Cuprinsul: I. Ortografia latină în raportul ei cu școla, lucrare de prof. N. Pilția, II. Date școlare, de direcțiune.
- Boletin del Instituto Geografico Argentino**, dirigido por su presidente senor *Alejandro Sorondo*, Tomo XII, Cuadernos XI y XII. Buenos Aires XDCXCXII.

PARTEA OFICIALĂ.

Nr. 185/1892

RAPORTŪ GENERALŪ

alū comitetului Asociațiunei transilvane pentru literatura română și cultura poporului român deșpre activitatea sa în decursulū anului 1891.

Onorată adunare generală!

Urmându, ca în trecutū, întocmai prescrișelorū §-lui 32 lit. g din statute și conclusului adunării generale din anul 1882 dela Dejū Nr. prot. 33, comitetulū își ia voia a presenta Onoratei Adunării generale următorulū raportū deșpre activitatea sa în timpulū dela 1 Ianuarie până la 31 Decemvrie 1891.

I.

Despre ședințe.

Conformându-se prescrișelor Ț-lui 30 alinea 1 din statute, comitetul a ținut și în anul de gestiune 1891 în totă luna câte-o ședință, și fiindu-că au obvenit casuri de urgență, în unele luni el s'a veșut necesitatul a se întruni și în câte două ședințe, ținendu astfel cu totul 16 ședințe: 10 înainte de adunarea generală din Hațegul și 6 după această adunare.

În ședințele sale comitetul a fost cu necurmată luare aminte la împlinirea datorințelor, ce i-le impun prescrișele Ț-lui 32 din statute, căutându, asemenea înaintașilor se, a susține vađa și a promova adevăratele interese ale Asociațiunei. El a luat la timp dispozițiunile pentru esecutarea concludeselor adunării generale din anul 1891 și măsurile de lipsă pentru folosirea sumelor votate în budgetul cu privire la administrațiune, la spriginirea de studenți și învțăcei de meserii, la edarea organului Asociațiunei, precum și la susținerea școlei Asociațiunii, resolvindu în acelaș timp și curențiile întrate.

Înainte de a intra în detaiurile hotărîrilor luate de comitetul, se ne fiă iertatul a face la acestul loc amintire despre o perdere mare și regretabilă, ce a avut se îndure comitetul și Asociațiunea însași. În decursul acestui an s'a mutat la cele eterne, pe neașteptate, fostul profesor erudit și asesor consistorial, fericitul Ioan Popescu, care în calitate de primu-secretar și de directoru scolaru a adus cele mai bune serviții Asociațiunei, ear în calitate de membru alu comitetului, a stat unu lungu șir de ani în fruntea acestei reuniuni, contribuindu în măsură deosebită la ajungerea scopurilor ei mărețe. Comitetul nu a întârziat a lua măsurile de lipsă și a participa în modu demn de vrednicul bărbat la perderea cauzată prin mórtea lui. Onorata adunare va binevoi a luă act despre acestu regretabilu casu de mórte.

1. Încâtă pentru *stipendiile* și *ajutorele* conferite în anii premergători, acelea s'aă lăsată în folosirea respectiviloră stipendiști și ajutorăți, cară nu aă terminată încă cursulă învătăturăi, dar aă dovedită sporiă îndestulitoră și purtare morală corăspundătore.

În decursulă anului 1891 aă venită în vacanță :

12 (dóuespredece) stipendii seă ajutore de câte 25 fl. v. a. pe ană, date în favorulă învătăceiloră de meseriă din partea societătăi „Transilvania“ ;

Stipendiulă de 60 fl. pe ană din fundațiunea „*Marinovică*“ pentru studenți de gimnasiă ;

Stipendiulă de 20 fl. pe ană din fundațiunea „*E. D. Bașota*“, pentru studenți de gimnasiă ;

Stipendiulă de 50 fl. pe ană din fundațiunea „*Dobăca*“ pentru ună gimnastă născută în fostulă comitată ală „Dobăcei“ ;

Stipendiulă de 40 fl. pe ană din fundațiunea „*Radu M. Răurănă*“, pentru gimnasiști.

Încâtă pentru stipendiile respective ajutorele aceastea, s'aă scrisă la timpulă seu concursă, și ele aă fostă conferite tineriloră însemnați în conspectulă alăturată sub $\frac{1}{4}$. la acestă raportă.

a) La anulă 1888 comitetulă votase tinerulă *Eliseiă Mezei*, pe atuncă studentă de gimnasiă, stipendiulă de 60 fl. din fundațiunea „*Marinovică*“, mai alesă în vederea, că în urma mortăi tatălăi numitulă tineră îi rămăsese Asociațiunii o donațiune de 2000 fl. cu datorința, ca din interesele acesteă donațiunii să fiă spriginită Eliseu Mezei pe timpulă câtă va fi la studiă. În anulă 1891 întrândă în cursulă clericală din Sibiiă, Eliseu Mezei a trebuită să renunțe la stipendiulă, ce'lă avuse, fiindă acela menită numai pentru studenți de gimnasiă, a primită însă din partea comitetulăi, la cerere, pentru cei 3 ană consecutivi câtă se cere să stee la studiulă teologiei, ună ajutoră în suma anuală de 60 fl., care sumă se va acoperă din cruțările

budgetului anilor respectivi. În vederea faptului, că comitetul a primit, cu încuviințarea adunării generale, susnumita donațiune de 2000 fl. cu îndatorirea de a ajutara pe fiul donatorului, Onorata adunare generală va binevoi a încuviința dispozițiunea făcută de comitet, mai ales după-ace ajutorul votat se acopere cu prisosință din interesele după numita donațiune.

b) Mulțămită Onoratei adunări generale din anul 1891 a acționarilor institutului de credit și economii „Albina” în Sibii și d-lui Dr. *A. Maniș*, notar public reg. în Oravița, comitetul a fost în poziția a vota pentru anul scolar 1891/2 stipendii de câte 50 fl. v. a. la 14 eleve de părinți mai lipsiți, care eleve au fost adăpostite în internatul împreună cu școala civilă de fete a Asociațiunii.

c) Prin concludul său din ședința II. Nr. prot. 24 pt. 3 lit. b. Onorată adunare generală din anul 1891, ținută în Hațeg, a prelinat suma de 1000 fl. pentru crearea de stipendii pentru elevi și eleve, cari să se perfecționeze ca puteri didactice pentru școala proprie a Asociațiunii, dintre cari un elev și o elevă pentru muzica instrumentală. Rădimit pe acest conclud, și mănecându delă trebuințele vedite ale școlei Asociațiunii, comitetul a creat din suma prelinată 2 stipendii de câte 500 fl. Unul din stipendiile aceste la fost menit exclusiv pentru tineri cu studii academice, cari ar dori să câștige și calificațiunea specială cerută de legea statului pentru școlile civile. Delă candidații la acest stipendiu s'a cerut să dovedescă, că pe lângă limba română și maghiară cunosc perfect și limba germană, atât în vorbire cât și în scriere, și s'a enunțat, ca acela va fi preferit, care va dovedi pregătirea recerută pentru de a pute face examenul special de calificațiune din grupul limbilor.

Stipendiul al II-lea s'a destinat pentru tinere și tineri, cari avându deja pregătirea recerută pentru arta muzicii instrumentale, deprinderea trebuinciosă la pian (clavir) și talent

musicală, ară dorii să se perfecționeze în cutare conservatoriu, pentru de a putè provedea eventuală musica instrumentală la o școlă de categoria școlei Asociațiunii.

Escrindu-se concursă, primulă stipendiu nu a pututū fi conferitū, de ore ce nici unulū din concurenți nu a întrunitū condițiunile din concursă. Pentru acestū stipendiu s'a escrisū concursă nou, și comitetulū nu va întârđia a-lū decerne după-ce va fi expiratū terminulū concursualū.

— Stipendiulū alū doilea menitū pentru unū elevū sėū o elevă de conservatorū, la care aū reflectatū individū, cari aū întrinitū condițiunile din concursă, s'a votatū d-șorei Alesandrina Cunțanū din Sibiiū, avėndū a i se libera cu începerea anului scol. 1892/3.

2. În ceea-ce privesce esecutarea concludelorū luate în adunarea generală din 1891, comitetulū își ia voia a raporta despre starea lucrului după-cum urmėză :

a) Însărcinărei primite de a luă dispozițiunile de lipsă, pentru-ca delegații singuratecelorū despărțeminte la adunările generale ale Asociațiunei să fiă de timpuriū anunțați comitetulū centralū, comitetulū Dvóstră a satisfăcutū, stăruindū ca direcțiunile despărțemintelorū sė-ī arete înainte de adunare lista delegaților exmiși. În consemnarea alăturată sub 2/. se comunică despărțemintele, cari aū exmisū delegați și numele celorū exmiși, întru câtū ni s'aū făcutū arėtările de lipsă.

b) Însărcinarea primită de a institui o „carte de aurū,” în care sė se inducă numele acelorū binefăcători, cari aū donatū sėū vorū dona în viitorū preste 500 fl. Asociațiunei, comitetulū nu o a potutū realiza întocma. Cassarulū Asociațiunei, d-lū G. Candrea, căruia 'i s'a încredințatū executarea concludulū respectivū alū adunărei generale, va deslucī în raportulū seu starea lucrului.

c) Prin concludulū seu din ședința II Nr. prot. 20 lit. g. Onorata adunare generală din anulū 1891, făcėndū provocare la unū concludū anteriorū, a însărcinatū comitetulū, ca sė așeze

în sala festivă a școlii Asociațiunii portretele făcute în pictură de uleiū ale președinților decedați, precum și ale binefăcătorilor distinși ai Asociațiunii. Comisiunea exmisă din sinulū comitetului cu indatorirea, de a face propunerī relative la modulū esecutării concludului onoratei adunării, n'a fost pusă în poziția de a presenta raportulū așteptatū și astfelū afacerea e încă pendentă.

d) În urma însărcinării primate de a tipări conspectulū membrilorū Asociațiunii arangiați după despărțeminte și a-lū trimite spre rectificare direcțiunilorū din despărțeminte, comitetulū a încredințatū întrégă afacerea cassarului Asociațiunii, d-lui G. Candrea, care pōrtă evidența membrilorū, și care în raportulū seū specialū va arēta starea lucruluiū și în afacerea acēsta.

e) În însărcinării primate de a invita direcțiunile despărțemintelorū sē ne facă cunoscute, înainte de adunarea generală, tōte casurile de mōrte între membrii Asociațiunii, ca sē se pōtă rectifica lista, ce e a se subșterne adunării generale, comitetulū a satisfăcutū, și lista rectificată se alătură la altū locū din acestū raportū.

f) În urma autorisării primate, comitetulū a tipăritū în câte 500 esemplare regulamentulū, programa și condițiunile de primire ale școlii Asociațiunii, spre a le distribuī în scopū de a destepa totū mai multū interesulū față cu acēstă școlă.

g) În urma mandatului primitū, comitetulū s'a pusū de timpuriū în coințelegere cu direcțiunea despărțemintuluiū, în care se ține actuala adunare generală, relativū la arangierea unei expozițiunii de industria de casă, de produse agricole, eventualū și de alte producțiunii, și a făcutū totū posibilulū din parte'si, ca asemenea espozițiunii sē se arangieze cu tōte ocasiunile adunărilorū generale ale Asociațiunii, și ca acelea sē fiă cercetate în numērū câtū mai mare de omeni din poporū.

h) În însărcinării de a subșterne Onoratei adunării generale raportulū cassaruluiū în obiectulū rațiociniuluiū, apoi rapōrtele despre scontrările efeptuite în decursulū anuluiū, precum și

raționciniul școlii de fete, comitetul satisface alăturându actele cerute la altă locă ală acestui raportă.

z) În urma mandatulă de a studia cestiunea: dacă nu ară fi timpulă, ca să se întroducă ună altă sistemă de contabilitate, comitetulă a însărcinată pe cassarulă Asociațiunei să-î facă la timpulă potrivită propuneră positive în acestă afacere. În raportulă seă specială, d-lă cassară ală Asociațiunii va desluși și acestă afacere, precum și afacerea cu deschiderea în raționciniă și în budgetă a unei nouă rubrică, spre a se face evidente restanțele atâtă la venite câtă și la eșiri, cu care, la mandatulă Onoratei adunări generale din anulă trecută, de asemenea a fostă însărcinată.

k) Cu provocare la conclusulă Onoratei adunări generale din anulă trecută (ședința II. Nr. prot. 20 lit. *f*) și în nexă cu raportulă nostru pro 1890 ne luămă voia a notifica Onoratei adunări, că din causă că ună dintre censorii externi nici până la datulă de față nu aă subșternută raportulă despre censurarea efeptuită cu tôte solicitările, ce li s'aă făcută, prin urmare din cause neatârnatore de comitetă, acestui-a nici până la datulă acestui raportă nu 'i-a fostă posibilă să se pronunțe cu privire la premiarea diferiteloră lucrări, cari aă intrată în urma concursulă literară dto 29 Decemvrie 1890 sub Nr. 292. Onorata adunare generală va binevoia a încuviința, ca comitetulă să pôtă spesa cu și pentru lucrările ce 'i-s'aă prezentată și 'i-se voră maă presenta spre censurare și premiare, și preste suma de 1000 fl., ce se preliminară în acelă scopă pe anulă viitoră, și acestă în vederea, că din același preliminară pro 1890 și 1891 nu s'a spesată nimică, rezultândă astfelă o cruțare la budgetă de 2000 fl. și în vederea, că din acestă preliminară sântă a se acoperi, afară de premii, și spesele cu tipărirea documenteloră publicate sub auspiciile Asociațiunii transilvane de dlă I. cav. de Pușcariă, din cari a și eșită tomulă I. și s'a distribuită în înțelesulă hotăriri comitetulă.

3. Totu la acestu titlu se cuvine sã Vã raportãmã despre o cestiune de importanãã pentru Asociaãiunea transilvanãã.

Dómna Ana vëd. Dr. Ioanũ Moga a transpusũ comite-tului, în conformitate cu dispoziãionile ulterioare ale neuitatului sãu soãu, hãrtii de preãu în valõre de 1000 fl., cari sã fiã adm-inistrate ca o fundaãiune specialã cu numirea „fundaãiunea Dr. Ioanũ Moga ãi soãia sa Ana nãscutã Bologa“ ãi cu menirea de a serví pentru cultura femeii romãne din Ardélũ. Din produsulũ fundaãiunii vorũ fi a se crea ãi distribuí, conformũ dorinãei fundatorilorũ, stipendii pentru fetiãe de naãionalitate romãnã din Ardélũ, fãrã distingere de confesiuni, cari frecuentãzã vre-o ãcolã de fete cu caracterũ naãionalũ romãnescũ, respective confesionalũ romãnescũ, în prima liniaã ãcolã civilã de fete cu internatũ a Asociaãiunei ãi ãcolã elementarã a „Reuniunei femeilorũ romãne din Sibiuũ“. Comitetulũ a ãi luatũ în admini-strare fundaãiunea arãtatã ãi a dispusũ pregãtirea actului fun-daãionalũ recerutũ.

4. În fine Vã încunoscianããmũ ãi despre faptulũ, cã fericitulũ Ladislaũ Vajda, fostũ secretarũ ministerialũ în pen-siune, a lãsatũ în testamentulũ seu Asociaãiunei transilvane în favorulũ fondulũ ãcolei ei de fete, suma de 200 fl., cu dorinãa, cã ãi dãnsulũ sã fiã socotitũ între membrii fundatoriã ai acesteã reuniuni. D-nulũ Alexandru Bohããtelũ, cãpitanũ su-premũ în pensiune, a binevoitũ a luã asupra-ãi sarcina, de a transpune comitetulũ atãtũ suma testatã, cãtũ ãi o copiã a testamentulũ, îndatã ce se va fi limpeãitũ rãmasulũ.

II.

Despre ãcolã Asociaãiunei.

1. ãcolã civilã de fete cu internatũ susãinutã de Aso-ciaãiune a formatũ ãi în decursulũ anului espiratũ objectulũ deosebiteã interesãriã a comitetulũ.

Acãstã ãcolã a fostũ cercetatã în anulũ scol. 1891/92 de 74 eleve, dintre cari 68 aũ fostũ ordinare ãi 6 estraordinare.

Trei eleve ordinare au părăsit școala în decursul anului, și anume: una din cause sanitare, una fiind-că îngrijitorii ei s'au strămutat cu locuința, iar a treia din cause familiare; totuși din cause familiare a întrerupt studiul și una din elevele extraordinare. Internatul împreună cu școala a adăpostit în anul școlar 1891/92 53 eleve, dintre cari 48 au frecventat școala noastră, iar 5 școala elementară a „Reuniunii femeilor române din Sibiu.”

Abdicându-l fericitul Ioan Popescu de la oficiul de director al școlii, acestu oficiu s'a încredințat, cu începerea anului școlar 1891/92, secretarului II al Asociațiunii, dlui Dr. Ioan Crișianu. Sub conducerea și împreună lucrarea noului director au provăzută învățământul și în anul școl. 1891/92 puterile didactice instituite mai înainte, cu singura schimbare, că fostul învățător d-lu Dr. Petru Șpan, a fost înlocuit prin d-lu Ioan Popovici, care posedă calificațiunea specială prescrisă pentru puterile didactice de la școlile civile, pe baza cărora a și fost numit învățător *ordinar*-definitiv cu începere de la semestrul II. al anului școlar 1891/92.

Mersul învățământului a fost în decursul anului școl., despre care raportăm, deplin satisfăcător, iar starea preste totuși precum și spiritul școlii și al internatului au fost deplin mulțumitoare. Școala continuă a fi în progres. Date mai detaiate cu privire la întocmirea și starea școlii și a internatului se cuprind în programa, din care alăturăm un exemplar sub ³/_.

Aici este locul să vă amintim, că înaltul ministeriu reg. de culte și instrucțiune publică prin rezoluțiunea d-ta 27 Martie a. c. Nr. 47954/1891 a binevoit a investi școala noastră cu dreptul de publicitate, ceea-ce Onorata adunare generală va binevoi a o lua la cunoștință.

Starea economică a școlii de asemenea se îmbunătățește an de an.

Raționiciul școlii și al internatului pro 1891/92 prezentate de direcțiunea școlară, din care se vede, că în decursul anului numit venitele au atins suma de 15,152 fl. 92 cr., iar erogațiunile suma de 15,134 fl. 76 cr., rezultându un saldu de 18 fl. 16 cr. plus restanțele în suma de 90 fl., a fostu censuratu prin o comisiune din sinulu comitetului și a fostu găsitu în ordine și aprobatu, substernându-se aici sub 4%. spre informare, în conformitate cu concludulu Onoratei adunări generale din anul trecut.

Ca venite extraordinare ale școlii înregistrăm sumele de 500 fl. pentru trebuințele curente ale școlii și de 300 fl. pentru procurarea de mijloce de învățământ, ce ni s'au pus la dispozițiune cu cea mai mare prevenire din partea directorulu institutulu de credit și economii „Albina“, a d-lui Partenie Cosma, din colecta, ce o a întreprinsu „pentru scopuri culturale.“ Mulțemită sumei din urmă, direcțiunea școlii noastre a fostu în stare să provadă școla cu mijloce de învățământ astfel, că în privința acesta ea este una dintre cele dintâi din țară.

3. În legătură cu raționiciul pro 1891/92 ne luăm voiă a Ve presenta în alăturare sub 5%. pentru informare, și budgetulu școlii stabilitu pentru anul școlastic 1892/93.

III.

Administrarea averii Asociațiunii.

1. Administrarea averii Asociațiunii s'a efectuitu și în anul de gestiune 1891 pe lângă observarea evidenței și a controlului corespunzător. Taxele de pe la membri au încursu în anul numit cu multu mai regulatu ca mai înainte, mulțemită laudabilulu zel, pe care l-au dezvoltatu direcțiunile și comitetele celor mai multe despărțăminte.

2. În alăturare sub 6%. ne permitem a presenta Onoratei adunări generale raționiciul pe anul solar 1891, pregătitu de casarul Asociațiunii, d-lu G. Candrea, dimpreună cu un

raportul special al acestuia, referitoriu la rațiociniul și la rezultatele obținute, precum și un raport despre scontrarea efeptuită.

Din rațiociniul se vede, că în decursul anului 1891 venitele Asociațiunii au fost fl. 16,831.75, eroğațiunile au fost fl. 16,402.37, rezultându un saldu de fl. 429.38. Starea averii a fost la 31 Decem. 1891 de fl. 160,627.07 cr. Întręgă averea administrată de comitetul Asociațiunii a fost la același terminu de fl. 185,053.91 *). Suma depositelor a fost la 31 Decemvrie 1891 de fl. 5524.84.

Se arată mai departe, că din venitele încassate sub diferite titluri s'au acoperitu nu numai trebuințele bugetare, ci s'au achitată și spesele avute cu adaptări la casa Asociațiunii, cu diferite investițiuni și impositie noue etc. Contulu nostru curentu la institutul de credit și economii „Albina“ în Sibiiu s'a încheiatu cu 31 Decemvrie 1891 cu un saldu de fl. 3438.17 în favorul Asociațiunii. Date mai detaiate cu privire la rațiociniul se găsescu în raportul specialu de mai susu; mai amintim numai, că comisiunea însărcinată cu revisuirea lui 'l-a aflatu esactu și în conformitate cu registrele și documentele justificative.

3. La cele espuse cu privire la rațiociniul adăugem, că afară de venitele ordinare în decursul anului 1891 au intratu la cassa Asociațiunii:

a) suma de fl. 500 v. a., pentru trebuințele curente ale școlei din colecta întreprinsă de directorul institutului „Albina,“ d-lu Partenie Cosma;

b) suma de fl. 500 dela institutul de credit și economii „Albina“ pentru crearea à 10 stipendii de câte fl. 50 pentru eleve adăpostite în internatul Asociațiunii;

*) La această avere trebuie să se adaugă și valoarea inventariului școlei cu internatu, reprezentată în suma de 11,933 fl. 50 cr. v. a.

c) suma de fl. 5323.64, întrată din colectele făcute de directorul institutului „Albina,” d-lă Partenie Cosma;

d) suma de fl. 200 întrată dela d-lă Dr. A. Maniū, notariū publicū reg. în Oravița pentru crearea à 4 stipendii de câte fl. 50, pentru eleve adăpostite în internatulă Asociațiunei;

e) suma de fl. 1000, fundațiunea făcută de d-na Ana vėd. Dr. I. Moga în urma dispozițiuniloră făcute de neuitatulă ei soțū;

f) suma de fl. 84.80 dela societatea studenților români din Anvers pentru a se folosi spre scopurile Asociațiunei.

4. În legătură cu rațiociniulă pro 1891, ne luămū voiă a Ve presenta proiectulă de bugetū ală Asociațiunei pro 1892 sub 7/.

IV.

Membrii Asociațiunei.

a) Membri ai Asociațiunei au fostū în anulă 1891, ținendū contū singurū numai de aceia, cari au solvitū taxele la timpū:

1. fundatori	92
2. ordinari pe viėtă	179
3. ordinari cu taxe anuale	483

Între membrii arătați nu se află și cei însemnați în lista alăturată sub 8/. ca însinuați dela adunarea generală dela Hațegū încóce până la finea anului 1891 și dela 1 Ianuarie 1892 până la presenta adunare generală.

Praxa obicīnuită până acum a fostū, ca estradarea diplomei și prin urmare recepțiunea membriloră să se facă atėrnėtore dela votulă, adecă dela aprobarea proximei adunări generale a Asociațiunei. Una din urmările acestei practice a fostū, că membrii noi, însinuați ca atari înainte de adunarea generală, în timpulă până la adunare, n'aū potutū sė-și exercite de lege drepturile, ce li le daū statutele, deși își împliniseră datorințele prescrise, fiind-că nu se puteaū legitima, că sūntū membrii.

O altă scădere ba anomaliă chiară, ce a rezultată din praxa aretată, e aceea, că multe din subcomitetele Asociațiunii, deși aū fostă compuse aprópe exclusivă din membri neprovăduți cu documentulă de legitimare, totuși aū trebuită să funcționeze și așa în timpulă dela constituire și până la proxima adunare generală a Asociațiunii, pentru-ca să nu stagneze mer-sulă regulatū ală acesteia. O altă scădere a numitei practice este, că e greū a se ținé evidența recerută în ceea-ce privesce starea membriloră, trebuindū să se pórte două consemnări, una pentru membrii provăduți cu documentulă de legitimare și alta pentru acei membrii, cari n'aū obținut încă aprobarea adunării generale.

Practica aretată se întemează pe prescisele §-lui 23 lit. *d)*, unde se đice: „Ea (adunanța generală) decide despre primirea membriloră ei.“ Prescisele aceste admitū, ce e dreptū, o practică ca cea obicínuită, nu eschidū însē nici-decum posibilitatea de a se întroduce altă practică. Fără a face silă textului, prescisele de susū să potū lua și în sensulă, că adunarea generală este în dreptū să aștepte, ca comitetulă, prin care se îngrijesce ea de tóte agendele Asociațiunii (conf. §. 28 din statute), ca și despre alte agende, să-i raporteze și despre recepțiunea efeptuită a membriloră, ca primirea însași să o póte efeptuī și comitetulă însuși.

Interpretându-se în modulă acesta prescisele §-lui 23, lit. *d)* și dându-se astfel comitetulă autorisarea a primí elū membrii, prin ceea-ce nu se jignesce de felū spiritulă statuteloră, s'arū delătura tóte neajunsurile rezultate din practica obicínuită și s'ar puté întroduce și ținé o evidență exactă în starea membriloră. Comitetulă DVóstră își va permite a Ve presenta la locul seū o propunere în sensul aretatū.

b) Dintre membrii Asociațiunii aū reposatū în decursulă anului 1891 și până la acéstă adunare generală, afară de casulă amintitū la altū locū, cei induși în lista alăturată sub $\frac{9}{10}$ rectificată pe basa informațiuniloră primite dela direcțiunile despărțeminteloră.

V.

Biblioteca Asociațiunii.

Biblioteca Asociațiunii a constată la finea anului 1891, conform raportului bibliotecarului, din 2639 opuri în 6130 tomuri, 4177 broșuri și 12 harte, față cu 1989 opuri în 4958 tomuri și 4237 broșuri la finea anului 1890. Sporiul acesta considerabil al bibliotecii a provenit mai ales din însemnatele donațiuni făcute de fericitul *Simeon Mangiuca*, fost advocat și membru al Academiei române, apoi din donațiunea d-nei *Ana ved. Dr. I. Hodoșu* și a d-nei *Ana ved. Dr. I. Moga*, care din urmă a transpus în posesiunea Asociațiunii noastre întreaga bibliotecă a neuitatului ei soț, Dr. I. Moga, constatătoare din opuri de mare valoare din ramul medicinei.

Tote cărțile din aceste donațiuni, preste 1000 tomuri, sunt deja arangiate și jurnalitate.

Afară de donatorii amintiți au mai contribuit la sporirea bibliotecii Asociațiunii: Academia de științe din Budapesta, Academia ces. și reg. de știință din Viena, Academia română din București, Universitatea săsescă din Sibiu, Verein für siebenbürgische Landeskunde, Siebenbürgischer Verein für Naturwissenschaften și Biblioteca națională din Roma și Florența.

Dintre scrierile periodice au încurs gratuit:

„Gazeta Transilvaniei“, „Tribuna“, „Telegraful român“, „Luminătorul“, „Gazeta Bucovinei“, „Fóia ilustrată“, „Familia“, „Biserica și școla“, „Fóia diecesană“, „Gazeta poporului“, „Convorbiri literare“, „Economia națională“, „Romänische Revue“ și „Școla română“.

Inventarul bibliotecii s'a sporit, pe lângă cărțile arătate, cu 41 exemplare din „Transilvania“ pro 1891.

VI.

„Transilvania“ organul Asociațiunii.

„Transilvania“, organul Asociațiunii s'a edat și în anul 1891 sub redacțiunea prim-secretarului Asociațiunii, a d-lui Ioan Popescu, în 850 exemplare, față cu 750 exemplare

din anul 1890. Mărirea edițiunii față cu anii trecuți se explică prin înmulțirea numărului membrilor Asociațiunii, cărora li-se trimite fôia gratuită.

În redacțiunea fôiei s'a întemplat schimbarea, că abdicândă fericitulă Ioană Popescu dela purtarea postului de primă-secretară și redactoră ală organului Asociațiunii, acestă postă s'a încredințat, cu începere dela 1 Ianuarie a. c., în modă interimală, până la acestă adunare generală, în care și așa aă se se facă alegerile funcționarilor pentru ună noă periodă de 3 ani, d-lui Zacharia Boiu, asesoră consistorială și membru în comitetulă Asociațiunii, care a și binevoită a-'lă primă și a-'lă purta până astăzi.

VII.

Despărțemintele Asociațiunii.

Cu privire la despărțemintele Asociațiunii însemnămă cu plăcere, că aprôpe în tôte s'aă dezvoltată activitatea cea măi îmbucurătoare întru promovarea scopuriloră Asociațiunii. Trebuie să accentuămă, că, îndeosebi dela întroducerea năuei arondări puse la cale dela sfârșitulă anului 1890, se simte o năuă viață în întregă organismulă Asociațiunii și interesarea pentru scopurile Asociațiunii cresce ană de ană.

Dintre cele 33 despărțeminte s'a organizată respective reorganizată ală :

1. Cohalmulă; 2. Seliștei; 3. Orăstiei; 4. Mediașulă; 5. Branulă; 6. D. St. Mărtinulă; 7. M. Ludoșulă; 8. M. Oșorheulă; 9. Beclénulă; 10. Bradulă; 11. Năsăudulă; 12. Agnitei; 13. Bistriței; 14. Sebeșulă; 15. Elisabetopolei; 16. Făgărașulă; 17. Brașovulă; 18. Hațegulă; 19. Dejulă; 20. Reghinulă; 21. Blajulă; 22. Devei; 23. Turdei; 24. Șimleulă; 25. Abrudulă; 26. Sibiiulă și 27. Treiscauneloră.

În despărțemintele acestea se constată ună mersă regulată și normală ală afaceriloră. Despărțeméntulă Mociulă e tocmai pe cale a se organiza. Despărțemintele Alba-Iuliei, Clujulă și Gherlei nu aă dată nici ună semnă de viață.

Neputându-se reactiva, despărțământul Sighișorei s'a alăturat la alu Elisabetopolei. În ce privesce în fine despărțământul Ciachi-Gârbăului, comitetul se va vedea necesită a-lu desființa și comunele respective a le încorpora la despărțăminte învecinate, de óre-ce, după cum 'i-se scrie, nu se póte nici într'unu chipu constitui, și acésta din lipsă de membrii.

VIII.

Propuneri.

Supunéndu raportulú acesta aprețiaríi Onoratei adunări generale în legătură cu aclusele :

1. Consemnarea stipendiștilorú și ajutorățilorú Asociațiunii ;
2. Consemnarea delegățilorú trimiși de cătră singuratecele despărțăminte ;
3. Programa a VI-a a școlei civile de fete a Asociațiunii ;
4. Rațiociniulú școlei civile de fete cu internatú a Asociațiunii pro 1891/2.
5. Budgetulú școlei pentru anulú scolarú 1892/3.
6. Rațiociniulú Asociațiunii pro 1891 împreună cu raportulú specialú alú cassarului ;
7. Proiectulú de budgetú alú Asociaț. pentru anulú 1893.
8. Consemnarea membrilorú nouinsinuați.
9. Consemnarea celorú reposați dintre membrii Asociațiunii :

Onorata adunare generală se binevoéscă :

- a) a da comitetulú absolutorulú pentru activitatea din 1891 ;
- b) a declara de membrii pe cei consemnați în lista prezentată ;
- c) câtú pentru viitorú a delega și autorisa pe comitetú de a primí și declara de membri ai Asociațiunii pe cei nou insinuați, și a-ți provedea cu documentulú de legitimare, avéndú a notifica onoratei adunări despre cele efectuite ;

- d) a face amintirea obicnuită pentru membrii repotați;
 e) a lua la cunoscință raportul comitetului;
 f) a aproba bugetul Asociațiunii propusă pro 1893 și
 g) a alege pe președintele, pe vice-președintele, pe membrii comitetului și pe ceilalți funcționari ai Asociațiunii pe ună nouă periodă de 3 ani, 1893—1895 inclusive.

Din ședința comitetului Asociațiunii transilvane pentru literatura română și cultura poporului român, ținută în Sibiiu la 17 Iulie n. 1891.

George Barițiu m. p.,
președinte.

Dr. I. Crișianu m. p.,
secretarū II.

Nr. 185/1892.

Conspectulū

stipendiaților și ajutoaraților actuali ai Asociațiunii transilvane pentru literatura română și cultura poporului român.

A. Din fondulū Asociațiunii.

Florentinū Corcheșu, elevū alū școlei de sculptură în Satu-lungū	100 fl.
Elisei Mezei, studentū de teologiă an. II în Sibiiu	60 „
Alexandrina Cunțanū din Sibiiu, elevă de conservatoriu	500 „

B. Din fundațiunile Asociațiunii.

George Văsiu, studentū de clasa VII gimn. în Sibiiu, din fundațiunea „Marinovică“	60 fl.
Gavriilū Todică, studentū de clasa IV gimn. în Gherla, din fundațiunea „Dobăca“	50 „
Alexandru Vasile, studentū de clasa IV gimn. în Sibiiu, din fundațiunea „Riurēnū“	40 „
Ioan Candrea, studentū de clasa VI gimn. în Beiuș, din fundațiunea „Bașota“	20 „
Iosifū Schiopulū, studentū de clasa VI gimn. în Blaș, din fundațiunea „Galiană“	60 „
Ioanū Moldovanū, învățacelū de cismăritū, din fundațiunea „Tofalēnă“	20 „

C. Din dotațiunea societății „Transilvania.“

George Stupinā Moga, învățacelū de mesăria	25 fl.
Valeriū Nagy, „ „ lăcătăria	25 „
Pavelū Jurca, „ „ croitoria	25 „
Emericū Păpucū, „ „ măsăria	25 „
Traianū Todoranū, „ „ făuria	25 „

Silviu Solomonu, invetacelul de	masinariã	25 fl.
Ilie Cordosu,	cojocãriã	25 "
Vasilie Suciul,	lacãtãriã	25 "
Dionisie Bãgãianul,	masinariã	25 "
Victorul Radu,	rotãriã	25 "
Inocențiu Crișianul,	croitoriã	25 "
Ioanul Hirjocul,	cismãriã	25 "
Vasilie Solomonu,	fãuriã	25 "
Clemente Candale,	fãuriã	25 "
George Marcu,	croitoriã	25 "
Ioanul Spineanul,	mãșãriã	25 "

D. Din donațiunea de 500 fl. dela institutulul „Albina“ și de 200 fl. dela d-lul Dr. Aurelul Maniu, notarul publicul regescul în Oravița.

Elevei Veronica Petruțiu	50 fl.
" Silvia Tãmașul	50 "
" Lucreția Bunea	50 "
" Victoria Crișianul	50 "
" Valeria Deganul	50 "
" Veturia Ivanul	50 "
" Cornelia Petri	50 "
" Lucreția Calefariul	50 "
" Cornelia Pașca	50 "
" Sabina Pașca	50 "
" Maria Micu	50 "
" Lucreția Stanca	50 "
" Otilia Todea	50 "
" Maria Comșã	50 "

Nr. 185/1892.

Consemnarea

membriilor Asociațiunei transilvane înșinuaț delã adunarea generalã din Hațegul, ținutã în 4/16 și 5/17 Augustul 1891.

Membrii fundatori: „Bistrițana“ institutul de creditul și economiul în Bistrița;

Membrii ordinari: I. Strãvoiu, diaconul în Zernesci; Ioanul Gornița, în Zernesti; George Tãmaș, preotul în Tohanul vechiul; Ilisie

Nemeșu, în Tohanul vechiu; Comuna Poiana Mărului; Ioan Vodă, notar în Poiana-Mărului; Iacob Zorca, preot în Vlădeni; Nistor Podar, în Vlădeni; Nicolae Mănoiu, în Bran; Nicola Beou, hotelier în S.-Sebeș; Ioan Dregan, notar public regescu în Sas-Sebeș; Alesandru Dobrescu, protop. în Sas-Sebeș; Dr. Pompiliu Isac, avocat în Sas-Sebeș; Ioan Onițu, neguțător în S.-Sebeș; Samuil Roșu, învăț. în Sas-Sebeș; Ioan Stoicuță, preot în Sasciori; Lazar Roșculețu, not. cerc. în Satul-nou (Banat); Ilie Popu, docent în Șomcuta-Mare; Teofilu Dragomiru, protopop în Lupoaia; Iia Buchia, notar în Coltirea; Nicola Nilvanu, avocat în Șomcuta-Mare; Ioan Ghețe, profesor în Năsăud; Gavriilu Cherebețu, preot în Odorhei; Petru Popu, preot în Barta; Ioan Dose, protopop în Săcășani; Vasile Murășanu, preot în Lucăcești; George Maioru, preot în Nadeșul-romănescu; Emiliu Branu, preot în Buiș; Mihai Bohățel, proprietar în Supurul de sus; Vasile Gavri; Vasile Popu, preot în Nireșul mare; Teodoru Cotuțu, preot în Diugu; Ioan H. Boteanu, preot în Nușfalău; I. Cupcia, preot în Măghierușii; Alexandru Moraru, proprietar în Beclen; Ioan Vasinca, proprietar în Bedeleu; Andreiu Mezei Câmpenu, proprietar în Nadeșul săsesc; Zaharia Tătaru, notar la tribunalul reg. în Elisabetopole; Teodoru Danu, proprietar în Nadeșul săsesc; Stefanu Moraru, jurist în Elisabetopole; Emiliu Vici, profesor în Blaj; Dănilă Șerbanu, notar în Voila; Nicola Șerbanu, preot în Voila; George Vasu, proprietar în Voila; Ioan Russu, docent în Velcheru; Ioan Născuțiu, preot în Năsăud; Demetriu Coltofenu, protopop în Brețcu; Spiridonu Dimianu, preot în Brețcu; Constantinu Dimianu, capelan în Brețcu; Nicola Comșa, preot în Covasna; Ioan Dima, preot în Sita-Buzeului; Nicola Russu sen., propriet. în Sita-Buzăului; Dionisie Nistoru, preot în Arpatac; Georgiu Dogariu, preot în Marcoș; Ioan Oltenu, preot în Dobârlău; Ioan Bărsanu, preot în Egerseg; Vasiliu Vlăsa, preot în Bala; Ioachim Huza, proprietar în Bala; Aurel C. Domșa capelan în Blaj; G. Popu, proprietar în Blaj; Dr. Iacob Brândușanu, avocat în Blaj; Ioan Deacu, preot în Roșia; Ioan Br. Hodoșu, contabil în Blaj; Ioan Muntenu, propriet., în Roșia; Ioan Istade, în Cinade; Artimanu Blesanu, preot în Obragea; George Muntenu, profesor în Blaj; Romulu Raca, preot în Băutar; Simionu Câmpianu, învăț. în Băutar.

Nr. 185/1892.

Consemnarea

membrilor Asociațiunei transilvane, cari au repositat dela adunarea generală din Hașegh, ținută în 4/16 și 5/17 Augustu 1891.

Ioană Popescu, profesoră și asesoră consistorială în Sibiiu, membru pe viață; Paulă Streulea, locotenentă c. și reg. în pens., membru ordinară; Dr. Absolonă Todea, advoc. în Reghină, membru fundatoră; Nicolaă Popă, proprietară în Bobohalma, membru ordinară; Timoteiă Circa, comerciantă în D.-St.-Martină, membru ordinară; Ioană Boranciă, învăț. în Cohalmă, membru ordinară; Iosifă Bală, preotă în Ilva-mare, Ioan Cupcea, fostă parochă în Măgeruși, comit. Solnocă-Dobăca, membru ordinară.

Nr. 275/1892.

Procesă verbală

ală comitetului Asociațiunei transilvane pentru literatura română și cultura poporului română, luată în ședința dela 20 Augustu n. 1892.

Președinte: G. Barițiu. Membrii prezenți: Dr. Il. Pușcariu vice-președ., I. V. Russu, I. St. Șuluțu, I. Papiu, Nicanoră Frateșiu, G. Candrea, L. Simonescu, P. Cosma, Z. Boiu și N. Togană bibliotecară.

Secretară: Zacharia Boiu.

Nr. 100. Se presentă cererile concurenților 8 la număr, la stipendiul de 500 fl. publicat pentru pregătirea unui tineră de profesoră la școla civilă publică de fete a Asociațiunei. (Exh. Nr. 225/1892).

— Cu privire la împrejurarea, că concurenții nu dovedescă cunoscința perfectă a limbei germane și respective cunoscințele de lipsă pentru acuirarea acelei perfecțiuni cerute prin concursă, stipendiul nu se conferă, ci remâne disponibilă.

Nr. 101. Se presentă petițiunile concursuale pentru 14 stipendii à 50 fl. destinate pentru eleve interne ale școlei civile de fete a Asociațiunei, care concursă s'a publicat de dato 12 Iulie a. c. Nr. 172.

Concurenteles sînt:

1. Eva Ogrinū din Anina; 2. Emilia Iacobescu din Vereş-mort; 3. Cornelia Marchiş din Sêrbî (comit. Satmar); 4. Domnica Chirtopū din Cîmpenî; 5. Letiția Rimbaşū din Bradū; 6. Cornelia Petri din Năsêudū; 7. Veronica Petruțū din Tăunū; 8. Leontina Oprişū din Armenî; 9. Valeria Deganū din Vietelū; 10. Aurelia Cado din Păclişa; 11. Lucreția Calefariū din Sêlişte; 12. Rafira Comşa din Cinculū-mare; 13. Lucreția Bunea din Sibiiū; 14. Lucreția Stanca din Vurpêr (Borberek); 15. Lucreția Moisilū din Năsêudū; 16. Sidonia Todescu din Bucium-Cerbū. (Ex. Nr. 265/1892).

— Satisfăcêndū concurenteles condițiunilor concursuale, și fiindū prospecte sigure încă pentru unū stipendiu de 50 fl., petenteles se împărtășescū cu stipendiile cerute, cu excepțiunea Leontinei Oprişū, a cărei rugare pentru întrêga întreținere în internatū nu se pôte lua în considerare.

Nr. 102. Se presentă rugările stipendiștilorū George Vasii absolventū de clasa VI gimn. și Ioanū Candrea absolventū de clasa V. gimn. cari legitimândū progresulū în studiū se rógă a li se lăsa stipendiulū și pe mai departe. (Ex. Nr. 228/1892).

— Progresulū se ia spre sciință, și stipendiștii numiți remânū și mai departe în folosirea stipendiilor, ce li s'au conferitū.

Sibiiū, d. u. s.

George Barițiu m. p.
președinte.

Zacharia Boiu m. p.
secretarū.

Verificarea acestui protocolū se concrede dlorū: I. V. Russu, I. St. Șuluțū și Nicanorū Frateșū.

Nicanorū Frateșū m. p.

I. V. Russu m. p.

I. St. Șuluțū m. p.

Nr. 276/1892.

Procesū verbalū

alū comitetului Asociațiunei transilvane pentru literatura română și cultura poporului românū, luatū în ședința dela 21 Augustū n. 1892.

Președinte: G. Barițiu. Membrii prezenți: Dr. II. Pușcariu vice-președ., I. St. Șuluțū, Nicanorū Frateșū, Partenie Cosma, Z. Boiu, și Nicolaū Toganū bibliotecarū.

Secretarū: Z. Boiu.

Nr. 103. Secretarulū I. referéză asupra raportului comisiunei esmise pentru censurarea lucrărilor, ce au întratū la concursulū literarū dto 29 Decembre 1890 Nr. 292, și anume:

I. La premiul de 100 fl. destinată pentru cea mai bună temă asupra subiectului „*Economia noastră după comasare*“ a intrat o singură lucrare.

II. La premiul de 100 fl. pentru cea mai bună lucrare asupra temei „*Igiena copilului dela nascere până la anulul al 7-lea al etății*“ au intrat două lucrări, și anume una cu motto „*Arborele lă plântămă pentru viitor*“, ear alta cu motto „*Sănetatea copilului este fericirea lui, bucuria familiei și viitorul națiunei*“.

III. a) La premiul în suma nedeterminată pentru cea mai bună culegere de poezii, basme (povești) și datine populare alese și până acum nepublicate au intrat următoarele lucrări respective manuscrite :

1. Rugăciunea Maicei Preacurate etc.
2. Versuri și colinde pentru crăciunul etc.
3. Hore, doine și balade.
4. Varie.
5. Descânțece la felurite bóle și necasuri.
6. Chiuituri și strigături.
7. Povești și anecdote.
8. Un dictionar de cuvinte străine seú rarú folosite.
9. Antologie de poezii populare și artistice.
10. Povești.

b) Povești privitoare la credințele, datinele și părerile poporului, 43 la număr.

c) Poezii populare etc. adunate de Daniil Aluași absolventul de gimnașiu.

d) O scriere istorică cu motto „*Mii și mă de an de arú trece*“ etc. (Exh. Nr. 271/1892).

ad. I. Fiind-că lucrarea s'a abătut delá tema pusă în concurs, aceea fără publicarea numelui autorului se restituie aceluia în urma unei notificări redacționale în „*Transilvania*“.

ad. II. Lucrarea „*Igiena copilului*“ etc. cu motto „*Arborele*“ etc. din cauză că-î lipsesce valoarea științifică, se restituie autorului după modalitatea de mai sus. Ear lucrarea a doua cu motto „*Sănetatea copilului este*“ etc. se premiază cu 100 fl. și se va tipări ca broșură pe spesele Asociațiunei cu condițiunea, ca autorul se plinască mai nainte unele mancități indegetate în recenziune. Deschiđându-se

plicul sigilat, se constată, că autorul aceleia este dl *Simion Stoica*, medic cercual în Rodna-veche.

ad. a) III. Din colecțiunile, cari concurg la premiul satorit în Nr. 3 al concursului se confere premiul à 12 fl. de colă de tipar octav garmond celor de sub numerii 1, 5 și 6. Deschidându se plicul sigilat se constată că autorul respective colectantele acela este dl *Titu Budu*, vicar gr. cat. al Maramureșului. Cele de sub punctele 2, 3, 4 și 7 se remit după modalitatea de mai sus autorului respective colectantului spre a le modifica în sensul îndegetărilor din recensiu.

Colecțiune ce pörtă Nr. 197 al comitetului se face mențiune onorabila, și poveștile dintr'ênsa se publică, după spațiul disponibil în „Transilvania“.

b) Poveștile din convolutul Nr. 158/1892 se restituesc comisiunii spre clasificarea lor, încâtă adecă merită orî nu a fi publicate, eventuală încâtă ar fi deja publicate seü premiate.

c) Poesiile poporale de sub Ex. Nr. 56/1891 se remuneră cu suma pașală de 15 fl. și se transpun redacțiunii Transilvaniei spre eventuală publicare. (Ex. Nr. 272/1892).

d) Scrierea istorică cu motto „*Mii și mii de anî de arî trece*“ etc. necorêspundêndu condițiunilor din concurs, se restitu autorului.

Nr. 104. Acelaș referentă presentă propunerile dlui *I. Cav. de Pușcariu* privitoare la scrierea sa „Date istorice, privitoare la familiile nobile române“ publicate sub auspiciile Asociațiunii transilvane, Sibii, tipariul tipografiei archidiecesane 1892. (Ex. Nr. 251/1892).

— Cu privire la obiectul în cestiune se conclud:

1. Prețul unui exemplar din acêta colecțiune de documente partea I. se statoresce cu 2 fl. v. a. broșurată, eară leg. 2 fl. 50 cr. v. a.

2. Mențiune despre acêta scriere s'au făcut în Nr. 8 al „Transilvaniei“, — decî spre sciință.

3. După-ce în urma conclusului de dto 17 Iulie a. c. Nr. prot. 98 sîntu deja încunoșciințate despărțemintele despre publicarea acêstei colecțiuni, și împărțășite cu câte-un exemplar din trênsa, exemplarele se vor trimite direcțiunilor în numêrul care'lă vor cere acelea, dându-se un rabatu de 10% în favorul cassei despărțemêntului. Totu asemenea se vor depune exemplare după împrejurări și pela librării, ce le vor cere.

4. Pentru culegerea datelor ulterioare comitetul se va adresa atâtă cătră despărțemintele Asociațiunii, câtă și cătră Venerabilele Consistorii eparchiale și metropolitane, pe lângă câte 3 esemplare de onore.

Sibiiu, d. u. s.

George Barițiu m. p.,
președinte.

Zacharia Boiu m. p.,
secretar.

Verificarea acestui proces verbal se conrede dlor: I. St. Șuluțu, P. Cosma și Nicanoru Frateșiu.

Nicanoru Frateșiu m. p.,

P. Cosma m. p.,

I. St. Șuluțiu m. p.,

Proces verbal

ală ședinței comitetului Asociațiunii transilvane pentru literatura română și cultura poporului român, ținută la 25 August 1892.

Președinte: G. Barițiu. Membrii prezenți: Dr. Il. Pușcariu vice-președinte, Iosif St. Șuluțu, Ioan V. Rusu, Gerasim Candrea, P. Cosma, Nicanoru Frateșiu, Zacharia Boiu și Nicolau Toganu bibliotecar.

Secretar: Z. Boiu.

Nr. 105. Comisiunea exmisă pentru recensarea colecțiunei de povești, datine etc. din popor, raportază, că în urma concursului publicat a intrat o colecțiune de 43 povești, din cari 15—16 atâtă după cuprinsul câtă și după forma lor merită a fi publicate, și propune, că acelea, încâtă nu ar fi deja publicate se premiate din alte părți, se se publice în broșură, eventual după împregiurări în fôia Asociațiunei și se se premieze conform concursului cu câte 12 fl. côla de tipar octav garmond.

Se primesce propunerea comisiunei, și deschidându-se plicul se constată, că colectantele lor este dl Ioan Popu Reteganul.

Despre tôte lucrările literare și premiările lor, pertractate în ședințele ultime, se se facă raportul supletoriu cătră adunarea generală.

Sibiiu, d. u. s.

George Barițiu m. p.,
președinte.

Zacharia Boiu m. p.,
secretar.

Verificarea acestui proces verbal se conrede dlor: Ioanu Papiu, Nicanoru Frateșiu și Gerasim Candrea.

Ioan Papiu m. p.

Nicanoru Frateșiu m. p.

Gerasim Candrea m. p.